

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Bu dondurmalar
uzaq olun! -
ekspertdən
həyəcan
təbili
yazısı səh.15-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 15 iyul 2025-ci il Çərşənbə axşamı № 120 (8730) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Bakının möhtəşəm Yaxın Şərq "həmləsi"

Suriya prezidentinin Azərbaycan səfərində daha bir məqsəd; ölkəmiz regional oyunçuya çevrilir

yazısı səh.4-də

Qarabağ Zəfərimizin Polad müjdəsi - Tovuz döyüşlərindən 5 il ötür

yazısı səh.3-də

İrəvanda revanşistlərin təxribatçı mitinqi - sifarişçisi kim?

yazısı səh.8-də

Bakı Makronu "makaron" kimi "bişirdi" - Kaledoniya dövləti

yazısı səh.5-də

"FSB"nin Bakıda kəsilən "qolu" - hibrid savaşıqlarının əsas hədəfi

yazısı səh.12-də

Dəhlizlə bağlı yeni sensasiya - Azərbaycan razılaşsa...

yazısı səh.5-də

Rusiya uğrunda ölən azərbaycanlılar - dəyərimi?

yazısı səh.12-də

Bakıdan Kiyeve uzadılan daha bir kömək əli - gözlənti

yazısı səh.13-də

Trampdan Putinə tarixi zərbə - müharibənin taleyi dəyişir?

yazısı səh.14-də

DTX-dan yeni əməliyyat: kibercinayətkarlar ifşa edildi

yazısı səh.2-də

AZƏRBAYCANLA SƏRHƏDDƏ GİZLİ TOPLANTI - KREMLİN ÇEVİRİLİŞ SSENARİSİ

Rusiyaya aid hərbi yük təyyarələrinin Ermənistanla müəmmalı uçuşları artıb; Moskvanın emissarı Karapetyan isə partiya yaradır; Paşinyana qarşı "X" günü hazırlığı

yazısı səh.9-də

TRT-nin Urmiya xətası: vicdanlı yanıqla, yoxsa təxribat? - reaksiyalar

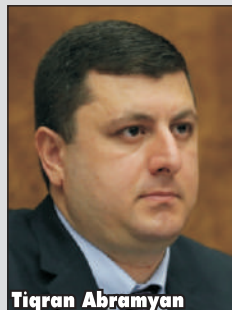
Türkiyə dövlət televiziyasında Güney Azərbaycanın qədim bölgəsinin "kürd şəhəri" kimi təqdim edilməsi etiraz və təəssüf doğurdu

yazısı səh.11-də

Razi Nurullayev:
"Yeni məmurlar öz ətrafına dost-tanışını yığır"

yazısı səh.3-də

Tigran Abramyan

Erməni deputatdan ilginç Zəngəzur açıqlaması

yazısı səh.8-də

Əhməd Müctəhid Tehrani

Türk dilinə dil uzadan Tehraniyə şillə kimi cavab

yazısı səh.6-də

Brüsseldən sülh sazişi ilə bağlı Bakı və İrəvana çağırış

Avropa İttifaqı Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsinin tezliklə imzalanacağına ümid edir.

APA xəbər verir ki, bunu Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula von der Leyen Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan və Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Košta ilə görüşündə bildirib.

Leyen Al-nin Ermənistanla əlaqələrinin həmişəkindən daha yaxın olduğunu vurğulayıb. O, Ermənistanın Avropanın gələcəyində rol oynaya biləcəyini qeyd edib.

DTX kibercinayətkarları ifşa etdi

Bakı şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsində Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətində (DTX) davam edən cinayət işi üzrə təqsirləndirilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşı Hacıyev Nihad Əhməd oğlu barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Musavat.com xəbər verir ki, "darknet" tipli internet resursunun yaradılması və idarə edilməsi, orada fərdi məlumatların, qanunla paylaşılması qadağan olunan sair məlumatların satışı ilə məşğul olan Nihad Hacıyev DTX-nin həyata keçirdiyi əməliyyat-texniki tədbirlər zamanı ifşa edilmiş kibercinayətkar qrupun üzvlərindən biri kimi həbs olunub.

Belə ki, o, əlaqəsində olan digər şəxslərlə birgə Xeberoxu.az və digər informasiya portallarına kiberhücumlar təşkil etmiş, qeyd olunan saytın idarəetməsinə əl keçirərək xəbərlərin məzmununu dəyişdirmiş, "Çarxla Qazan.apk", "Paypal.apk" və s. adlı, tərkibində zərərli kodlar olan mobil tətbiqləri insanların mobil telefonlarına yükləməklə onların şəxsi məlumatlarını qanunsuz ələ keçirmişdir.

Nihad Hacıyev həmçinin Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bir sıra şirkətlərin və qurumların ("İrşad Electronics", "Baku Electronics", "Xalq Bank" və s.) rəsmi internet sahifələrinə bənzər "domen"lər əldə edib saxta saytlar yaradaraq, onları həqiqi internet sahifələri kimi sosial şəbəkələrdə təqdim edib, endirim kampaniyaları adı altında istifadəçilərin fərdi məlumatlarını kütləvi ələ keçirib.

Diqqət çəkən məqam ondan ibarətdir ki, dəstə üzvləri, həmçinin digər insanlara və şirkətlərə məxsus istənilən mobil nömrəni təqlid edərək aldadıcı zəng etmək imkanı verən "Call Spoofing" kiberhücum alətlərini istifadə etməklə zənglər edib, şirkətlərin adından insanlara saxta sms-lər göndərərək onları aldatmağa nail olub, belə onlayn xidmətlərin satışını da təşkil ediblər.

Məhkəmə Nihad Hacıyevin barəsində həbs müddətini ilkin olaraq 3 ay müddətinə müəyyən edib

Azad edilmiş ərazilərdə 81 mina aşkarlandı

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) tərəfindən icra olunan əməliyyatlar barədə həftəlik məlumat (07.07.2025 - 13.07.2025) açıqlanıb.

ANAMA-dan verilən məlumata görə, Tərtər, Ağdam, Ağdərə, Laçın, Füzuli, Şuşa, Xocalı, Xankəndi, Kəlbəcər, Xocavənd, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilanda 65 piyada əleyhinə mina, 16 tank əleyhinə mina, 240 Partlamamış Hərbi Sursat (PHS) aşkarlanıb. Bildirilib ki, 1.639,6 hektar ərazi mina və PHS-lərdən təmizlənib.

Hərbçilərin pensiyası ilə bağlı mühüm açıqlama

Hərbi qulluqçuların pensiyalarının hesablanması ilə bağlı hər hansı bir qanunvericiliyə dəyişiklik layihəsi müzakirə edilmir.

Bu barədə "Report"-un sorğusuna cavab olaraq Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyindən bildirilib.

Qeyd olunub ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən genişmiqyaslı sosial islahatlar çərçivəsində hərbi qulluqçuların sosial rifa-

hının yaxşılaşdırılması daim diqqət mərkəzində saxlanılır:

"Hərbi qulluqçuların sosial müdafiəsinin daha da gücləndirilməsi məqsədilə həyata keçirilən tədbirlər prioritet məsələlərdəndir. Lakin hazırda həmin şəxslərin pensiyalarının hesablanması ilə bağlı hər hansı bir qanunvericiliyə dəyişiklik layihəsi müzakirə edilmir. Hərbi qulluqçuların və hərbi rütbəliyərdən olan pensiyaçıların sosial rifahı dövlətin daim diqqət mərkəzindədir və bu is-

tiqəmətdə tədbirlər qarşıdakı dövrdə də davam etdiriləcək".

Məlumat üçün bildirək ki, bir qrup hərbi pensiyalarının hesablanması ilə bağlı qanunvericilikdə dəyişikliklərin edilməsinə dair fikirlər səsləndirilib. İddia edilib ki, pensiya hüququ yaranan hərbiçilər pensiyaya çıxdıqları zaman hərbi xidmət dövründə əldə etdikləri əlavələr onların pensiya məbləğlərinə hesablanmayacaq və pensiyaları daha az olacaq.

Bakıda ağır qəza: 1 ölü, 5 nəfər yaralı

Bakıda iki maşının toqquşması nəticəsində 1 nəfər ölüb, 5 nəfər yaralanıb. APA xəbər verir ki, hadisə şəhərin Sabunçu rayonunda baş verib. Belə ki, 1965-ci il təvəllüdlü Abasov Rizvan Vəqif oğlunun idarə etdiyi "Kia Rio" markalı avtomobillə 1993-cü il təvəllüdlü Baxışzadə Təbriz Ələz oğlunun idarə etdiyi "Skoda Rapid" markalı avtomobilin toqquşması nəticəsində "Kia Rio" markalı avtomobilin sürücüsü R.Abasov hadisə yerində ölüb, həmin vaxt yanında olan oğlu 1991-ci il təvəllüdlü Abasov Kənan Rizvan oğlu, eləcə də "Skoda Rapid" markalı avtomobilin sürücüsü T.Baxışzadə, sərnəşinlər - 1986-cı il təvəllüdlü İsmayilov Rəhif Sahib oğlu, 1961-ci il təvəllüdlü Əliyev Nazim Vəhəb oğlu, və 1995-ci il təvəllüdlü Qurbanov Qurban Saqif oğlu müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alaraq Sabunçu Tibb Mərkəzi PHS-yə yerləşdirilib. Faktla bağlı Sabunçu RPİ-də CM-in 263.2-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanıb, istintaq aparılır.

Bu gün 40 dərəcə isti olacaq

Azərbaycanda iyulun 15-də havanın yağmursuz keçəcəyi, 40 dərəcə isti olacağı gözlənilir. Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən bildirilib.

Bakıda və Abşeron yarımadasında havanın yağmursuz keçəcək. Cənub-şərq küləyi əsəcək. Havanın tempera-

turu gecə 22-26° isti, gündüz 34-38° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi normadan aşağı 754 mm civə sütunu olacaq. Nisbi rütubət gecə 65-70 %, gündüz 35-40 % olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında hava şəraitinin əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin gündüz bəzi dağlıq ərazilərdə qısamüddətli az yağış yağacağı, şimşək çaxacağı, dolu düşəcəyi ehtimalı var. Aradır duman. Şərq küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 22-27° isti, gündüz 36-40° isti, dağlarda gecə 10-15° isti, gündüz 26-31° isti olacaq.

Taksi sürücülərinə yeni tələb

məsi tələb olunacaq. Maşın idarə edən sürücü kimi qeydiyyatdan keçmiş şəxs deyilsə, avtomatik olaraq onun xətti bağlanacaq və müştəri götürə bilməyəcək.

Azərbaycanda bəzi ixtisaslar ləğv olunacaq

Təxminən 5 ilə bəzi ixtisaslar ləğv olunacaq. "Unikal" xəbər verir ki, bunu Dövlət İmtahan Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Məleykə Abbaszadə 2024/2025-ci tədris ili üçün ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat səviyyəsinə tələbə qəbulu imtahanlarının nəticələrinin elmi-statistik təhlili ilə bağlı keçirilən tədbirdə deyib.

"Bəzi sahələrdə işləyən şəxslər var. Onlar konkret olaraq hər gün eyni işi görən, müəyyən cədvəl işi ilə məşğul olan peşə sahibləridir. Bu ixtisaslar təxminən 5 ilə ləğv olunacaq", - deyir o əlavə edib.

47 dövlət qurumu hakerlərin qurbanı olub

Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti (XRİTDX) dövlət qurumlarını mövcud və yaranan biləcək təhlükələrdən qorumaq məqsədilə informasiya təhlükəsizliyi üzrə audit və monitorinqləri davam etdirir. Bu barədə "Xidmətdən bildirilib. Məlumatla görə, dövlət qurumlarının əməkdaşları üçün həyata keçirilən "Kibergigiyəna layihəsi" nə, "İnformasiya təhlükəsizliyinin təmini üzrə Təlimat"-ın tətbiqinin təşviq edilməsinə, eləcə də həyata keçirilən digər maarifləndirmə tədbirlərinə baxmayaraq, cari ilin birinci yarımili ərzində 47 dövlət qurumunun 95 əməkdaşı kibergigiyəna qaydalarına riayət etmədiyinə görə haker hücumlarının qurbanına çevrilib.

Hakerlərin hədəfinə çevrilmiş dövlət qulluqçularının 16% admin səlahiyyətli əməkdaşlar olub ki, bu da ciddi narahatlıq doğurmaqla yanaşı, həmin dövlət qurumlarında daxili informasiya təhlükəsizliyinə nəzarətin kifayət qədər olmadığını və bu sahədə zəruri addımların atılmadığını göstərir. XRİTDX tərəfindən həmin dövlət qurumlarına müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün məlumat verilib.

Bununla yanaşı, internetdən istifadə edərkən informasiya təhlükəsizliyinə, fərdi kibergigiyəna qaydalarına riayət etməyən vətəndaşlar da haker hücumlarının qurbanına çevrilirlər. Belə vətəndaşlar haker hücumlarının qurbanına çevrilərək şəxsi kompüterlərindəki məlumatlarla yanaşı istifadəçisi olduqları dövlət qurumlarının elektron xidmətlərinə aid autentifikasiya (loqin, şifrə) və fərdi məlumatlarının da hakerlərin əlinə keçməsinə şərait yaradırlar. 2025-ci ilin birinci yarımilində hakerlərin qurbanına çevrilmiş dövlət xidməti istifadəçiləri olan vətəndaşların sayı 6164 olub.

“Yeni məmurlar ətrafına dost-tanışını yığır” - deputat

Deputat Razi Nurullayev Milli Məclisin iclasında onu narahat edən məsələlər barədə çıxış edib. Məsəvat.com xəbər verir ki, deputat bunları söyləyib: “Elə hallar olur ki, vəzifəyə təzə təyin olunan məmur kreslosuna çatar-çatmaz qılıncını çəkib düşür işçilərin üstünə ki, ərizəni yaz, səninlə işləyə bilməyəcəyik.

Ədalət naminə deməliyəm ki, hər məmur belə deyil, amma var. Pensiya yaşına çatmağa az qalmış dövlət qulluqçusunun işdən çıxarılmasına cəhdlər də olur. Hamıya oğru kimi baxırlar. Təbii ki, qanun pozuntusuna yol verən şəxslərin işinə xitam verilməsi başadüşüləndir. Toxunduğum məsələ isə əsas vəzifə postlarının boşaldılmasına məcburetmə və ətraflarına dostlarının, yaxınlarının yığılmasıdır. Bu, qəbul edilməzdir və belə hallara bir dəfəlik son qoyulmalıdır”.

R.Nurullayev məsələ ilə bağlı narahatlığını nəzərə alaraq, bu işlərə nəzarət etmək və təkliflər hazırlamaq üçün parlament komissiyasının yaradılması imkanlarının nəzərdən keçirilməsini xahiş etdi.

Deputat digər bir məsələdən də bəhs edib: “Dördüncü dəfə olacaq ki, yas pulunun verilməsi ilə bağlı məsələni seçicilərimin istəyi ilə qaldırıram. Yas pulu işləyən və pensiya yaşına çatmış şəxslərə verilir. Elə olur ki, adamın pensiya yaşına çatmasına bir neçə ay qalır və rəhmətə gedir, yaxınları isə yaspulundan məhrum olur. Bir neçə il öncə bu məsələni qaldıran zaman məlumat verilmişdi ki, haqlı məsələdir, məsələnin əsaslı və müsbət yöndə həlli üçün addımlar atılır. Xahiş edirəm ki, məsələnin hazırkı durumu ilə bağlı məlumat verilsin və müsbət həlli yönündə proseslər sürətləndirilsin”.

R.Nurullayev seçicilərini narahat edən digər bir məsələyə də toxundu: “İmişlidə əksər yaş məclislərində mənəndən ölüm kağızının alınması ilə bağlı kömək istənilir. Prosedurlar qanun çərçivəsində müəkkəbləşdirilib və tələblər yüksəlib. Amma qəbul etməliyik ki, bizim yas mərasimlərimiz daha çox adət-ənənəyə və mental dəyərlərimizə söykənir. Xəstəxanada xəstə kimi qeydiyyatda olmayana, təcili yardım çağırmayana da ölüm kağızı verilmir, təyin olunmuş qısa müddət ərzində dəfn pulu üçün müraciət etməyə də verilmir və hamısı məhkəməyə yönləndirilir. Yaxınını itirmiş ailənin başı minimum 7-10 gün qarışıq. Hüquqi prosedurlar yadına düşmür belə. Məhkəməyə getmək üçün də 101 manat ödəniş olmalıdır. Gedir məhkəməyə, məhkəmə də deyir ki, get, icra nümayəndəsindən arayış gətir. Əvvəl icra nümayəndəsinin arayışı ilə məsələ asanlıqla həllini tapırdı. Əgər məhkəmə icra nümayəndəsinin arayışı ilə iddianı həll edərsə, o zaman bu hüquq icra nümayəndəsindən niyə alınır? Məntiqli sual deyilmi? Təklif edirəm ki, ölüm kağızının və dəfn pulunun ödənilməsi ilə bağlı problemlərin həlli üçün qanun və qaydalarda sadələşdirilmə aparılsın”.

E.PASASOY
“Yeni Məsəvat”

Qarabağ Zəfərimizin Polad müjdəsi - Tovuz döyüşlərinin 5 ili

Bu hadisələr Vətən müharibəsində qazanılan qələbənin tətikçisi idi; bəs Ermənistan bu siqnalardan nəticə çıxardı mı...

Ermənistanla sərhəddə Tovuz döyüşlərindən 5 il ötür. 2020-ci ilin 12 iyulunda düşmən tərəfinin təcridatı nəticəsində başlayan və bir neçə gün davam edən sərhəd döyüşləri zamanı Ermənistan ordusu ciddi itkilər verdi və yerində oturduldu.

Təəssüf ki, bizim də canlı itkilərimiz, şəhidlərimiz oldu. Onların arasında generalımız, Milli Qəhrəman Polad Həşimov da var (14 iyul 2020). Lakin 2016-cı il aprel döyüşlərindən sonra ordumuzun işğalçı üzərində texnoloji-hərbi üstünlüyü bir daha, qabarıq şəkildə özünü göstərdi. Yeni bu hadisələr faktiki 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan Böyük Zəfərin ikinci və son müjdəçisi idi.

Bəs Ermənistan niyə bu siqnalardan nəticə çıxarmadı?

Polkovnik Şair Ramaldanov “Yeni Məsəvat”a şərhində bildirdi ki, Tovuz hadisələri Ermənistanla münafişə dövrünün ən uğurlu əməliyyatlarından biri kimi tarixə

lənə başqa prizmadan baxsaq, bu hadisədən sonra Azərbaycan xalqı işğalla barışmamaq, düşmənin təcridatlarına son qoyulması üçün Prezidentə məqsədyönlü müraziətlər etdi. Gənclərimiz könlüllü olaraq Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinə üz tutdular. Cəmiyyət Prezidentin, dövlətin yanında olduğunu, hər əmrə hazır və qadir olduğunu göstərdi. Prezident isə Tovuz hadisələrindən sonra “Bizim diplomatiyamız hücum diplomatiyası olmalıdır, milli maraqlar tam təmin edilməlidir” demişdi. Dövlət məqsədyönlü şəkildə əks-hücum əmri vermək üçün lazımi məqamı gözlədi. Aydın məsələ idi ki, qərarın verilməsi ilə Azərbaycana təzyiqlər olacaqdı. Bu təzyiqlərin qarşısını almaq üçün hazırlıqlı olmaq lazım idi. Diplomatiya sahəsində

Azərbaycan Prezidentinin qələbəsi də torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsini şərtləndirdi. Beynəlxalq arenada, diplomatiyada qələbə əldə etmədən müharibədə qalibiyyət əldə etmək şübhəli görünürdü. Biz aprel hadisələrində bunu yaşamışdıq. Azərbaycan Ordusu müəyyən yüksəklikləri ələ keçirməyə müvəffəq olsa da, böyük dövlətlərin müdaxiləsi nəticəsində yenidən atəşkəs elan olunmuşdu. Düşünürəm ki, Azərbaycan Prezidentinin məhz siyasi arenada bütün riskləri minimuma endirmə imkanını əldə etməsi 44 günlük Vətən müharibəsinin uğurla başa çatması üçün əhəmiyyət kəsb edib. Bu baxımdan Tovuz hadisələri Vətən müharibəsinə açılan qapılar kimi qəbul edilir”.

Ermənistanın baş verənlərdən hələ də nəticə çıxarmamasını şərh edən polkovnik qeyd etdi ki, Ermənistan heç zaman müstəqil siyasət aparmayıb: “Ermənistan hər zaman bu və digər havadarlarının sifarişlərini yerinə yetirir. Ermənistan Cənubi Qafqazda yerləşməklə Rusiya və Qərbin maraqlarının toqquşma mərkəzinə çevrilib. Belə olarsa Azərbaycanla Ermənistan arasında normallaşma prosesinin gecikməsi həmin qüvvələrin marağındadır. Düşünürəm ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin hələ də imzalanmamasının əsas səbəbi

Azərbaycandan fərqli olaraq, Ermənistanın müstəqil qərar qəbul etməyə qadir olmamasıdır. Azərbaycan dövləti lazımlı bütün addımları atır. Əbu-Dabidə keçirilən görüş də onu göstərir ki, Azərbaycanın uğurlu siyasəti nəticəsində Ermənistanla sülh müqaviləsinin bağlanması realdır. Hesab edirəm ki, yaxın zamanda sülh müqaviləsinin imzalanması ilə bağlı konkret qərarların qəbul edilməsi gözləniləndir. Azərbaycan hər zaman beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə riayət edən dövlət kimi tanınır. Prezident İlham Əliyevin siyasəti beynəlxalq arenada müsbət qarşılanır, çünki Azərbaycanın tələbləri haqlı tələblərdir, Azərbaycan sülh istəyir. Azərbaycanın qəti mövqe göstərməsi ilə Cənubi Qafqaz sabilliyin, sülh və əmin-amanlığın hökm sürdüyü regiona çevrilə bilər.

5 il sonra baş verənləri təhlil edərkən Azərbaycanın yeni tarixində Tovuz hadisələrinin nə dərəcədə əhəmiyyətə malik olduğunu görürük. Azərbaycanın qətiyyətli mövqeyi, uğurlu daxili və xarici siyasəti nəticəsində ərazi bütövlüyümüz və suverenliyimiz bərpa olunub, Azərbaycan bayrağı respublikamızın bütün ərazilərində dalğalanır”.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin 9 dekabr 2020-ci il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsində xüsusi xidmətlərinə və döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirərək göstərdiyi igidliyə görə general-mayor Həşimov Polad İsrayıl oğluna və polkovnik Mirzəyev İlqar Anzor oğluna Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilib.

Nigar HƏSƏNLİ,
“Yeni Məsəvat”

Bakının möhtəşəm Yaxın Şərq “həmləsi”

Suriyanın keçid dövrü prezidentinin Azərbaycana səfərinin daha bir məqsədi üzə çıxıb; ölkəmiz regional oyunçuya çevrilir

Suriyanın keçid dövrü prezidenti Əhməd əş-Şaraanın Azərbaycana 12 iyul səfərinin daha bir məqsədi üzə çıxıb. İsrail mediasının yazdığına görə, Əhməd əş-Şaraa Bakıda İsrail rəsmiləri ilə görüşüb. Prezident əş-Şaraaya yaxın mənbə iki və ya üç belə görüşün planlaşdırıldığını bildirib. Suriyanın xarici işlər naziri Əsəd əş-Şeybani və Suriya hökumətinin İsrailə münasibətlərdə təhlükəsizlik məsələləri üzrə nümayəndəsi Əhməd əd-Dalatinin növbəti görüşlərdə iştirakı gözlənilir. İsrail nümayəndə heyətinə baş nazir Benyamin Netanyahu xüsusi nümayəndəsi, həmçinin təhlükəsizlik və hərbi rəsmilər daxildir.

Müzakirə olunacaq mövzular arasında İsrail və Suriya arasında təhlükəsizlik razılaşması, İran təhlükəsi, "Hizbullah" və Fələstin terrorçularının silahları, Livan-dakı Fələstin düşərgələri var. Bundan başqa, Dəməşqdə diplomatik statusu olmayan İsrail koordinasiya ofisinin açılması imkanları da müzakirə oluna bilər.

Xatırladaq ki, daha öncə Bakıda Türkiyə-İsrail danışıqları baş tutmuşdu. Şübhəsiz, Bakı bu təmaslara ev sahibliyi etmək üçün Yaxın Şərqdə böyük sülhə növbəti töhfə verməklə yanaşı, eyni zamanda özünü yeni, ciddi və vazkeçilməz regional oyunçu kimi təsdiqləməkdədir. Suriya-İsrail anlaşması isə şübhəsiz ki, qardaş Türkiyənin maraqları çərçivəsində həyata keçirilir. Bununla da Azərbaycanın iki strateji müttəfiqi arasında hansısa konfliktin və ya siyasi kollizyanın yaşanması ehtimalı daha da azalmış olacaq ki, bu da bizim köklü maraqlarımızla tamamilə uzlaşır.

Bəs prosesin yekunu necə görünür?

Deputat Aydın Hüseynov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycan həm İsrailə, həm də Suriya ilə əlaqələrdə maraqlı dövlətdir: “Hər iki dövlətin münasibətlərinin yaxşı olması Azərbaycanın marağındadır. Azərbaycan daha öncə də Türkiyə və İsrail arasında baş verən gərginliklərin aradan qaldırılmasında, həmçinin Suriyanın qonşuları ilə əlaqə-

lərinin normallaşmasında mühüm rolə malik olub. Rəsmi Bakı bu istiqamətdə “qaynar xətt” mexanizmi yaradıb və bəzi hallarda görüşlərin təşkili üçün təşəbbüskar çıxış edib. Bütün bunlar bir daha göstərir ki, Azərbaycan Cənubi Qafqazdan kənara çıxaraq Yaxın Şərq kimi mürəkkəb və ziddiyyətli bir regionda diplomatik güc mərkəzinə çevrilməkdədir”.

Deputat vurğuladı ki, Suriyanın keçid dövrü Prezidenti Əhməd əş-Şaraanın Azərbaycana səfəri Azərbaycan-Suriya münasibətlərində yeni dövrün başlanması ilə yanaşı, Azərbaycanın Yaxın Şərqə çıxış imkanlarının genişlənməyəyi kimi şərh edilə bilər: “Uzun müddət diplomatik səssizlik və qarşılıqlı etimadsızlıq fonunda dayanıqlı münasibətlərin qurulmadığı iki ölkə arasında yeni mərhələnin təməli qoyulub. Bu səfər tək-cə iki dövlət arasında diplomatik protokol çərçivəsindəki rəsmi görüş deyil, həm də Azərbaycan diplomatiyasının Yaxın Şərqə istiqamətlənən yeni strateji xəttinin parlaq təzahürüdür. Prezident İlham Əliyev görüş zamanı qeyd edib ki, Suriyanın yeni rəhbərliyi ilə münasibətlərin dərinləşdirilməsi Azərbaycanın dövlət maraqlarına, regional sabitliyə və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa xidmət edir. Bu ba-

xımdan Suriyanın keçid dövrü prezidentinin Azərbaycana rəsmi səfəri sadəcə bir protokol hadisəsi deyil, həm də Azərbaycanın Yaxın Şərq siyasətində yeni mərhələyə qədəm qoyduğunun bariz nümunəsidir.

Prezident İlham Əliyev Əhməd əş-Şaraa ilə görüş zamanı açıq şəkildə bildirdi ki, uzun illər ərzində Azərbaycanın ünvanına soyuq və qeyri-dost ritorikası ilə çıxış edən əvvəlki Suriya rəhbərliyinin dövründə münasibətlərdə durğunluq hökm sürüb”.

A.Hüseynov qeyd etdi ki, lakin Suriyada baş verən siyasi dəyişikliklər fonunda yeni hökumətlə təmaslar artıq strateji çərçivəyə keçib və iki ölkə arasında münasibətlərin keyfiyyətə fərqli mərhələyə qədəm qoyduğunu nümayiş etdirir: “Tərəflər arasında baş tutan danışıqlarda enerji sahəsində əməkdaşlıq xüsusi yer tutub. Suriyanın hazırda dərin enerji böhranı ilə üzləşdiyi, infrastrukturun dağıldığı, enerji təminatının dayanıqlı olmadığı bir vaxtda Azərbaycanın bu ölkəyə təbii qaz ixrac etməsi məsələsi konkret gündəmdədir. Prezident əş-Şaraa görüş zamanı bildirib ki, yaxın zamanlarda Azərbaycan qazının Türkiyə ərazisindən Suriyaya ixracı və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa xidmət edir. Bu ba-

yanın enerji təhlükəsizliyi sahəsində atılmış ilk böyük addımlardan biri olacaq. Bu, eyni zamanda Azərbaycanın qaz ixrac coğrafiyasını genişləndirməsi baxımından da strateji əhəmiyyət daşıyır”.

Deputat dedi ki, Azərbaycan bu günə qədər əsasən Avropa ölkələrinə qaz ixrac edir və ixrac etdiyi ölkələrin sayı artıq 12-yə çatıb. Lakin indi yeni bir coğrafiya-Yaxın Şərq-Azərbaycan üçün formalaşmaq üzrədir: “Su-

riya ilə bağlanacaq bu enerji körpüsü əslində Azərbaycanın regional enerji xəritəsində yeni bir istiqamətin cızılması deməkdir. Qeyd edək ki, artıq Türkiyə ilə Suriyanı birləşdirən qaz kəməri bərpa edilib. Suriyanı İordaniya ilə birləşdirən kəmərin dağıldığı, lakin onun da yaxın gələcəkdə yenidən bərpasının mümkün olduğu bildirilir. Bu isə Azərbaycan qazının Suriya üzərindən daha da cənub-Misirə qədər çatdırılması ehtimalını gündəmə gətirir. Azərbaycan qazının Yaxın Şərq bazarına daxil olması üçün həm logistik, həm də diplomatik hazırlıq mərhələsi uğurla tamamlanmaqdadır. Suriya liderinin Bakı səfəri zamanı Azərbaycanın SOCAR şirkəti ilə Suriya hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. Bu sənəd Azərbaycan qazının

qoyuluşuna qədər genişləndirə bilər”.

A.Hüseynov onu da dedi ki, görüş zamanı humanitar və mədəni sahələrdə də əməkdaşlıq məsələlərinin gündəmə gəlməsi və razılaşmaların əldə edilməsi Azərbaycanın yalnız enerji və iqtisadiyyat deyil, eyni zamanda mədəniyyət diplomatiyası sahəsində də Yaxın Şərqdə rol almağa başladığını göstərir: “Prezident İlham Əliyevin şəxsi nüfuzu və Azərbaycan dövlətinin postmüharibə dövründə qazandığı beynəlxalq etimad ölkəmizin bu bölgədə də etibarlı tərəfdaş kimi tanınmasına səbəb olur. Azərbaycanın Yaxın Şərq strategiyası artıq konturları ilə yox, konkret addımları ilə reallaşır. Əlbəttə, bu proses təsadüfi deyil. Azərbaycanın 2020-ci ildən sonra yeni xarici siyasət konsepsiyası, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə irəliləyən “postqələbə diplomatiyası” ölkəmizin yalnız regional deyil, eyni zamanda global güc mərkəzləri ilə tərəfdaşlıq münasibətlərini keyfiyyətə yenidən qurmaq məqsədi daşıyır. Bu diplomatiya Azərbaycanın Avropa və Mərkəzi Asiya istiqamətindəki fəallığına paralel olaraq Yaxın Şərqə də tamhüquqlu daxil olmasına şərait yaradır”.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

İran mediası Suriya liderinin Bakı səfərindən nələr yazdı?

Iranın “Sepah Pasdaran” adlı Telegram kanalı iddia edib ki, Suriyanın keçid prezidentinin Azərbaycana səfərini Zəngəzurda baş verə biləcək hadisələrdən ayrı təhlil etmək mümkün deyil.

Bu barədə Tribuna.az yazıb. Ekspert Morteza Simiari isə “Mehr” agentliyinə bildirib ki, Əhməd əş-Şaraa Türkiyənin nizamlayıcı siyasətlərinə əməl edib.

“Çünki Dəməşq kifayət qədər sabitliyin olmaması, yerli və xarici aktorların çoxluğu səbəbindən keçid dövründə mərkəz nöqtəsidir. Colani amerikalıların regional laboratoriyasında genetik mutasiyaya məruz qalıb və Dəməşq İslam cəmiyyətinə müqavimət göstərən normallaşmış müsəlman cəmiyyətinin simvoluna çevrilir. Bu brendinqin bir hissəsi Bakıda həyata keçirilir”.

Digər ekspert Seyid Rza Sədr əl-Hüseyni İLNA agentliyinə verdiyi açıqlamasında qeyd edib ki, Suriyanın müvəqqəti prezidentinin Azərbaycana səfəri Türkiyənin Suriya və onun hüddurlarından kənarda strategiyasını yenidən müəyyənləşdirmək səyləri çərçivəsində nəzərdən keçirilməlidir.

O, səfəri şişirtmək lazım olmadığını qeyd edib. “Həmçinin belə bir fikir irəliləyən sürülüb ki, bu səfərin digər məqsədi Qafqazda enerji mənbələri və ya geosiyasi marşrutlarla mümkün əlaqələr yaratmaqdır. Bu spekulyasiyadır. Çünki əş-Şaraa hazırda Suriyada heç bir rəsmi hökumətə rəhbərlik et-

Əbu-Dabi görüşünün detalları açıqlanacaq - İrəvan

Ermenistanın baş naziri Nikol Paşinyanla Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev arasında baş tutan son görüşə dair bezi detallara yaxın vaxtlarda aydınlıq gətiriləcək.

"Teleqraf" xəber verir ki, bu barədə Ermənistan Baş nazirinin Aparatı rəhbərinin müavini Taron Çaxoyan bildirib.

"Yaxın zamanda bəyanatlar olacaq, müəyyən məsələlər üzrə müzakirələrin məzmunu və əldə olunan konsensuslarla bağlı bezi məqamlar açıqlanacaq", - o qeyd edib.

Xatırladaq ki, iyulun 10-da Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Əbu-Dabi şəhərində Azərbaycan Prezidenti və Ermənistanın baş naziri arasında görüş keçirilib və Azərbaycan-Ermənistan dövlətlərarası normalaşma gündəliyinin müxtəlif aspektləri müzakirə edilib.

Məlumatla görə, ikitərəfli danışıqların normalaşma prosesi ilə bağlı bütün məsələlərin həlli üçün ən səmərəli format olduğu təsdiqlənib və bu əsasda belə nəticəyönümlü dialoqun davam etdirilməsi razılaşdırılıb.

Fransa və Yeni Kaledoniya xaricdəki ərazilərin Fransa olaraq qalacağı, lakin yeni bir dövlət elan ediləcəyi tarixi razılaşma elan edib. 10 günlük danışıqlardan sonra tərəflər Yeni Kaledoniya dövlətinin yaradılması barədə razılığa gəliblər. Məlumatla görə, 13 səhifəlik razılaşmada qeyd edilib ki, Yeni Kaledoniya vətəndaşlığına çağırışlar və oradakı sakinlər üçün bu statusu Fransa vətəndaşlığı ilə birləşdirmək imkanı var. Razılaşmaya əsasən, ötən il ölümcül separatçı zorakılıqlarla sarsılan xaricdəki ərazilər Fransa olaraq qalacaq, lakin yeni dövlət elan ediləcək.

Fransa Prezidenti Emmanuel Makron da özünün X hesabında Yeni Kaledoniya dövlətinin yaradılması barədə razılığa gəldiyini bildirib. "On gündən çox davam edən müzakirələrdən sonra Yeni Kaledoniyanın seçilmiş rəsmiləri və hökumət nümayəndələri tarixi razılığa gəliblər".

Makronun sözlərinə görə, Təxminən 270,000 insa-

Yelisey sarayında danışıqların iştirakçıları ilə görüş keçirəcək: "Respublika daxilində Yeni Kaledoniya dövləti. Dövlət naziri, xarici ərazilər üzrə nazir Manuel Valls və axşam saat 6-da Yelisey sarayında qarşılayacağım danışıqların iştirakçılarına təşəkkür edirəm".

Bakı Makronu "makaron" kimi "bişirdi" - Kaledoniya dövləti

Elxan Şahinoğlu: "Fransa bütün bunlardan sonra Azərbaycan siyasətini korrekte etməlidir, əks halda..."

uğrunda mübarizə aparan qruplara dəstək verdi və Paris anladı ki, Azərbaycanın əlinə kifayət qədər alətlər var - bu alətlərlə Fransaya təzyiq edə bilərik. Yeni Kaledoniya-da insanlar müstəqillik uğrunda mübarizə aparırdı, onların haqları pozulurdu, həbsxanalara atılırdılar. Azərbaycan bu məsələləri gündəmə gətirdi, tədbirlər keçirdi və Fransa bundan narahat olsa da, bunun qarşısını ala bilmədi. Sonda Azərbaycanın dediyi oldu və Fransa Yeni Kaledoniyanın müxtəlif şərtlərini qəbul etməyə məcbur oldu".

Politoloq qeyd edib ki, razılaşma heç də məsələnin həlli demək deyil: "Proses diqqətlə izlənilməlidir ki, həqiqətdən də Yeni Kaledoniya istəklərinə nail olubmu, Fransa onlara vəd etdiklərini verəcəkmi? Bu prosesdə də Azərbaycan Yeni Kaledoniyanın haqları uğrunda mübarizə məsələsində diqqətli olacaq.

Amma Fransa əslində bütün bunlardan sonra Azərbaycan siyasətini korrekte etməlidir. Yeni Azərbaycanla münasibətləri gərgin saxlamaq Fransaya Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək imkanı verməyəcək".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

nın yaşadığı və Parisdən təxminən 17,000 kilometr (10,600 mil) məsafədə yerləşən Yeni Kaledoniya Fransanın ayrılmaz hissəsi olaraq qalan bir neçə xarici ərazilərdən biridir. 1800-cü illərdən bəri Parisdən idarə olunur, lakin bir çox yerli kanak hələ də Fransanın öz adaları üzərindəki gücündən narazıdır və tam muxtariyyət və ya müstəqillik istəyir.

Qeyd edək ki, bu ilin martında Bakı Təşəbbüs Qrupunun icraçı direktoru Abbas Abbasov demişdi: "Yeni Kaledoniyada kolonializmle bağlı faktlar son bir-iki ildə dünya ictimaiyyətinə məlum məsələ

deyil. 80-ci illərdən bəri Fransa hökuməti ilə danışıqlar aparılır. Biz BTQ olaraq Fransa və Yeni Kaledoniya arasında danışıqlarda vasitəçi ola bilərik. Düşünürəm ki, bu ərazilərlə bağlı qanunsuz həbslərin, insan hüquqlarının pozulmasının qarşısı alınmalıdır. Biz beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olaraq bu danışıqlarda vasitəçi ola bilərik".

Beləliklə, BTQ-nin söyləri nəticəsində yeni kolonializmə daha bir zərbə vurulub. Azərbaycan isə özünün beynəlxalq imicinə mühüm bir xal əlavə etdi.

Politoloq Elxan Şahinoğlu mövzu ilə bağlı "Yeni

Müsavat"a deyib ki, Makron ermənipərəst mövqeyi illərlə yürüdəndə, Azərbaycan əleyhinə açıqlamalar verəndə, İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl, müharibə günləri və sonrasında separatizmə birmənalı dəstək göstərəndə, anlamalı idi ki, Cənubi Qafqazın əsas açar dövləti Azərbaycanıdır: "Azərbaycanla münasibətləri gərginləşdirmək Fransanın maraqlarına xidmət etmir. Çünki Fransanın o qədər problemləri var ki, bu problemləri həll etmək əvəzinə Azərbaycanla münasibətləri gərginləşdirdi. Azərbaycan da müxtəlif koloniyalarda Fransaya qarşı haqları

Zəngəzurla bağlı yeni sensasiya - Azərbaycan razılaşsa...

Dəhlizə nəzarət uğrunda güc mərkəzlərinin mübarizəsi sərtləşir; bu düyn necə çözüləcək? - şərh

"Tramp Nobel mükafatı almaq istəyir və bunun üçün müəyyən sülh olmalıdır. 12 günlük İran-İsrail müharibəsi bir yana, Rusiya-Ukrayna müharibəsi ilə bağlı Tramp heç nəyə nail ola bilmədi. Dövlət katibi Rubio ilə görüşündə isə o, Ermənistan-Azərbaycan probleminin sülh müqaviləsi yolu ilə həllinə əsasların olduğunu bildirdi". Bu sözləri erməni politoloq Stepan Danielyan deyib.

Zəngəzur dəhlizindən və bu məsələdə ABŞ-ın rolundan danışan Danielyan ardınca qeyd edib: "Çoxları Sünik yolunu (Zəngəzur dəhlizi - red.) Süveyş kanalı ilə müqayisə edir. Yəni o, hansısa fundamental yola çevrilə bilər və böyük döviyyəyə malikdir. Aydın ki, söhbət Çindən gedir. ABŞ-ın siyasəti isə Çin bütün mümkün yollarını bağlamaqdır. Çin yeni yollar tikir. Onlardan biri Pakistandan keçərək İrana uzanır. Pekin ora külli miqdarda pul yatırır və yeni dəmir yolu çəkir, ti-

kinti artıq başlayıb. Yol Qırğızistana, Özbəkistana, Türkmənistana gedir, oradan da şəxələnməyə başlamalı, biri İrandan keçərək Bəndə-rabas limanına, digəri Türkmənistan limanına gedəcək, bundan sonra Bakıya və Sünik (Zəngəzur) dəhlizi ilə davam etməlidir".

Erməni politoloq daha sonra vurğulayır ki, Azərbaycanın Çinlə strateji əlaqələri var, Gürcüstanın da analoji sazişi var, Ermənistanın isə yoxdur: "Əgər bu yol Sünikdən (Qərbi Zəngəzur - red.) keçərsə, Azərbaycanın ona nəzarət etməsi lazım gələcək. Bakı deyir: mən müharibədə qalib gəlmişəm, bu yol mənə olsun. Bakının Rusiya və İranla münasibətlərinin gərginləşdiyi vaxtda ABŞ fursətdən istifadə edir. Azərbaycanın Rusiya-Ukrayna müharibəsinin bitəcəyi səbəbilə çox az vaxtı var. Hazırda fursət pəncərəsi açıqlıb və o üzündən Bakı yolun ABŞ-ın nəzarətində olmasına razılıq verə

bilər. Belə olan halda isə ABŞ istədiyi vaxt yolu açıb bağlaya biləcək".

Erməni ekspert nə dərəcədə haqlı? Doğrudanmı dəhlizin təhlükəsizliyi ABŞ-a tapşırılsa, o öz maraqları naminə istədiyi vaxt yolu açıb bağlaya bilər?

Ədalət Partiyasının sədri Mütəllib Rəhimli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması Azər-

baycan-Ermənistan sülh danışıqlarının predmetindən çıxarılsa da, görünür, onu bu prosesdə nəzərə almamaq mümkün deyil: "Əslində belə bir görüntü yaranıb ki, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı açıq qalan məsələlər iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin imzalanmasına mane olur. Hazırda dəhlizə nəzarət uğrunda bir mübarizə gedir. Rusiya, İran, ABŞ, Fransa və onun timsa-

linda Avropa İttifaqı güzəştisiz mövqə sərgiləməkdədir. Zəngəzur dəhlizində Çinin də böyük marağı var. Bizim üçün Zəngəzur dəhlizinin açılması və Azərbaycana xüsusi status verilməsi maraqlıdır. Çünki Naxçıvanla maneəsiz əlaqələrin yaradılması bu dəhliz vasitəsilə həyata keçiriləcək". **Onun fikrincə, ABŞ Zəngəzur dəhlizi üzərində Karnegi Fondunun nəzarət etmə-**

sini təklif edir: "Rusiya isə 8 noyabr 2020-ci il razılaşmasına əsasən dəhliz üzərində yalnız özünün nəzarət etməli olduğunu bildirir. İran isə ümumiyyətlə bu dəhlizə beynəlxalq status verilməsinin əleyhinədir. Avropa İttifaqı Zəngəzur dəhlizinə özünün enerji təhlükəsizliyinin bir hissəsi kimi baxdığından, onun üzərində nəzarət hüququnu itirmək niyyətində deyil. Belə mürəkkəb bir situasiyada "fursət pəncərəsi" açılmasından danışımaq təzdir".

M.Rəhimlinin sözlərinə görə, Ermənistanın isə imkanı var ki, heç olmasa dövlətçilik tarixində bir dəfə də olsa iradə nümayiş etdirdirsin: "Zəngəzur dəhlizi onun ərazisindən keçdiyinə görə, söz sahibi olduğundan qəti qərar vermək də Ermənistanın üzərinə düşür. Ermənistan dəhliz üzərində nəzarəti öz əlinə almalı və regiona kənar qüvvələri cəlb etməməlidir. Təəssüf ki, Ermənistan yenə də ənənəsinə sadiq qalaraq kiminsə forpostu rolunu ifa etməkdən imtina edə bilmir. Bu isə regiona sabitlik və sülh vəd etmir".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

İranda türk dilinə qarşı hörmətsizlik davam edir. Bu günlərdə İranın daha bir hökumət mollası Əhməd Müctəhid Tehrani qalmaqallı açıqlamaları ilə gündəmə gəlib. Belə ki, Tehrani çıxışı zamanı türk dili barədə aşağılayıcı fikirlər səsləndirərək deyib: “Cəhənnəm əhlinin dili türkcə, cənnət əhlinin dili isə ərəbcədir. Mən bir az türkcə bilirəm. Təbrizə gedəndə mağazada “beş dəne yumurta ver” deyirəm. Amma bir hədis var: cəhənnəm əhlinin dili türkcədir. Yəni hansı millət cəhənnəmə getsə, dili türkcə olur”.

Sosial şəbəkələrdə və türkdilli icmalar arasında böyük rezonans doğuran bu açıqlama İran hakimiyyətinin də bəzi dairələrin türklərə mənfi yanaşmasının bariz nümunəsi kimi qiymətləndirilib.

Onu da bildirik ki, bu cür çıxışlar regionda yaşayan milyonlarla azərbaycanlı və İranın nüfuzlu azərbaycanlı

radır. Xüsusən də indiki bir vaxtda. İranda daxilə bölücülüyə qarşı həssas bir vəziyyət olduğu bir vaxtda ölkənin qurucu etnosu olan, dövlət, dini və hərbi sahədə aparıcı şəxslərin türklər olduğu bir ölkədə bu cür ifadə işlətmək İran daxilində bölücülük yaratmaqdır. Yəqin ki, İranın nüfuzlu azərbaycanlı

Türk dilinə dil uzadan Tehraniyə şillə kimi cavab

Hökumət mollası “Cəhənnəm əhlinin dili türkcə, cənnət əhlinin dili isə ərəbcədir”, - deyər İranın azərbaycanlı ali rəhbərini də, prezidentini də, xalqı da aşağılayıb - sərt təpkilər

Əhməd Müctəhid Tehrani

digər türk icmalar tərəfindən təhqir kimi qəbul olunur və etirazla qarşılanır. İranda 35 milyondan çox türk yaşayır. Ölkənin prezidenti Məsud Pezeşkian azərbaycanca danışır, ali dini rəhbər Seyid Əli Xamneyi də azərbaycanlıdır, ana dilində çıxışları var. Belə olduğu halda, Tehrani türk dilinə niyə dil uzadıb? Ona kim ixtiyar verib ki, bir xalqın dilini təhqir etsin? Molla Tehrani necə ayırd edə bilər ki, hansı cənnət, hansı cəhənnəm dilidir?

Dini mövzular üzrə mü-təxəssis, araşdırmaçı jurnalist Kənan Rövşənoğlu mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a bildirib ki, dini baxımdan heç bir əsas olmayan fikirdir: “Yeni açıq-aşkar təxribatdır. İslam tarixində bu günə qədər Azərbaycan-türk əsilli böyük din alimləri olub. Nəcəf elmi hövzəsinə uzun illər rəhbərlik etmiş Ayətullah Seyid Əbülqasim Xoyi azərbaycanlı olub. Bundan başqa, Əllamə Təbatəbai, Ayətullah Cəfər Sübhani, Ayətullah Şəriətmədari kimi böyük alimlər olub. Özünə İslam alimi deyən şəxs ən azı bu kimi böyük şəxsiyyətlərin hörmətinə görə bu cür ifadə işlətməməlidir. Əgər işlədirsə, demək, təxribat ya-

din alimləri buna cavab verər. Amma ümumilikdə bir xalqı və dili təhqir etmək İslam adına ayıbdır və din aliminə yaraşmayan hərəkətdir. Və qeyd etdiyim kimi, heç bir dini əsası yoxdur. İslam dini - Quran və hədislər - heç bir xalqı, onun dilini və milli mənsubiyyətini təhqir etməyə icazə vermir. Hər bir fərd əməllərinə görə cavabdehdir və Quran-Kərim Hucurat surəsi, 13-cü ayədə buyrulur ki, “Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadından (Adəm və Həvvadan) yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız (kimliyinizi biləsiniz) deyər, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Allah yanından ən hörmətli olanınız Allahdan ən çox qorxanınızdır (pis əməllərdən ən çox çəkinəninizdir). Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, (hər şeydən) xəbərdardır”. Yəni bu ayədə də açıq göstərilir ki, insanların üstün olanı Allahdan qorxan və pis əməllərdən çəkinəndir. Xalqlar və millətlər isə bir müxtəliflik nümunəsidir”.

İlahiyyatçı Elşad Miri də məsələ ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a mövqeyini bildirib: “İnsan dünyaya gələndə heç bir dili bilmir, valideynləri və ətraf mühiti han-

sı dili öyrədsə, həmin dili mənimsəyir. Dil sonradan qazanılan bacarıqdır. Ona görə də kiminsə hansısa dili təhqir etməsi yalnız onun özünün şəxsi səviyyəsi ilə bağlıdır. Əgər ölkənin dini lideri türk - Azərbaycan dilində danışarsa, prezident də eyni dildə ünsiyyət qurursa, milyonlarla insanın ana dilini təhqir etmək nə dini savadla, nə də dindarlıqla izah oluna bilər. Bu, əksinə, dini darlığın göstəricisidir. Bu, hörmətsizlikdir, sayğısızlıqdır. Cənnətin dili məsələsinə gəldikdə isə, ümumiyyətlə, belə bir anlayış varmı? Məsələn, ingilis cənnətdə ərəb dilində danışacaq? Bu, məntiqsiz yanaşmadır. Qurani-Kərimin ərəb dilində nazil olmasının səbəbi isə Məhəmməd peyğəmbərin ərəbcə danışması ilə bağlıdır”.

Onu da qeyd edək ki, İranda son dövrlərdə daha da artan şəkildə türkcəyə qarşı təhqiramiz ifadələrin səslənməsi cəmiyyətin türk mənşəli təbəqələri arasında ciddi narahatlıq doğurur. Son olaraq hökumət mollası Əhməd Müctəhid Tehrani tərəfindən “cəhənnəm əhlinin dili türkcədir” ifadəsinin işlədilməsi bu tendensiyanın da-

vam etdiyini göstərdi. Lakin bu, sadəcə, bir nəfərin təhqiramiz fikri deyil - o, İranda onilliklərdə formalaşdırılmış və dövlət səviyyəsində susqunluqla dəstəklənən etno-lingvistik ayrı-seçkilik siyasətinin nəticəsidir.

İran İslam Respublikası qurulandan bəri dövlətin əsas ideoloji xətti fars dili və mədəniyyətini milli birliyin əsas sütunu kimi təqdim etmək olub. Bu baxış türkdilli icmaların öz dillərində təhsil alma, mədəniyyətlərini qoruma və inkişaf etdirmə hüquqlarını sistemli şəkildə məhdudlaşdırıb. İran Konstitusiyasının 15-ci maddəsində qeyri-fars dillərinin istifadəsinə izn verilsə də, bu bənd reallıqda demək olar ki, heç vaxt tətbiq edilməyib.

Yada salmaq ki, 2006-cı ilin mayında dövlətə məxsus “İran” qəzetində türkləri tərkan kimi göstərən karikatura dərc olunmuşdu. Bu, on minlərlə insanın küçələrə çıxmasına səbəb oldu. Təbriz, Urmiya, Ərdəbil kimi şəhərlərdə mitinglər keçirildi, bir çox insan həbs edildi, onlarla şəxs işgəncəyə məruz qaldı. Hadisə İran tarixində ilk böyük dil əsaslı etnik üsyanlardan biri idi.

İsmayıl Bəqayı

Rəsmi Tehrandan ABŞ-la görüş açıqlaması

“Danışqların səmərəli olacağı ilə bağlı qərarantıya olmasa, ABŞ-la dialoqa başlamaq məntiqsiz olar”. APA xəbər verir ki, bunu İran XİN sözcüsü İsmayıl Bəqayı deyib.

Onun sözlərinə görə, İranın xarici işlər naziri Abbas Əraqçı və ABŞ Prezidentinin Yaxın Şərq üzrə nümayəndəsi Stiv Vitkof arasında görüş üçün hələlik heç bir tarix və məkan təyin olunmayıb.

Bəqayı Avropa üçlüyünün İrana qarşı “snapback” mexanizmini işə salacağı təqdirdə, rəsmi Tehranın buna cavab verəcəyini də bəyan edib.

Qeyd edək ki, “snapback” mexanizmi 2015-ci ildə imzalanmış nüvə razılaşmasına əsasən, İranın öz öhdəliklərinə əməl etmədiyi halda Avropa üçlüyünün (Britaniya, Almaniya və Fransa) Tehrana qarşı sanksiyalar tətbiq etməsinə imkan verən mexanizmdir.

İranda spirtli içkilərdən ölənlərin sayı artıb

İranda alkoqollu içkilərdən istifadə ilə əlaqədar qaraciyər xəstəliklərindən ölənlərin sayı artıb. Bu barədə Gunaz.tv xəbər yayıb. Məlumatla görə, bu artım qadınlar və gənclər də daxil olmaqla, bəzi qruplarda daha sürətlə baş verir.

Yeni araşdırmaya görə, alkoqol istifadəsi ilə əlaqəli qaraciyər xəstəliklərindən (AQX) ölüm halları 2018-2022-ci illər arasında ildə təxminən 9 faiz artıb. 2006-2018-ci illər arasında isə bu göstərici ildə 3,5 olub.

Ekspertlərin fikrincə, bu artım COVID-19 pandemiyası zamanı alkoqol istehlakının artması, həmçinin piylənmə və yüksək qan təzyiqi kimi digər uzunmüddətli sağlamlıq problemləri ilə əlaqədardır.

Bildirilib ki, kişilər hələ də ən çox ölüm sayına malik olsalar da - 100 min nəfərdə 17, qadın ölüm hallarının artım tempi daha yüksək olub. 2022-ci ildə 100 min qadıncı 8-i AQX-dən ölüb. Araşdırma dövründə isə bu göstərici 100 min nəfərdə 3 olub. Qadın ölüm halları hər il təxminən 4,3 artır. Bu da kişilərin ölüm halları göstəricisindən demək olar ki, iki dəfə çoxdur.

Tədqiqatçıların məlumatına görə, bu qruplarda hepatitdən ölüm halları 2010-2022-ci illər arasında iki dəfədən çox artıb. Hesabata əsasən, alkoqolla əlaqəli hepatitdən ölüm hallarının ən böyük illik artımı 25-44 yaş arası insanlar arasında müşahidə edilib.

Yeni Əhməd Müctəhid Tehrani bu günlərdə “cəhənnəm əhlinin dili türkcədir” ifadəsi ilə gündəmə gəlsə də, bu fikir əvvəl də müxtəlif mollalar tərəfindən minbərlərdə səsləndirilib. Bəzi “hədis”lərin saxtalaşdırılması ilə bu mif dini leqal çərçivəyə salınmağa ça-

lınıb. Məşhur şiə alimi Əllamə Təbatəbai və digər təfsirçilər belə “hədislərin” uydurma olduğunu bildirsələr də, siyasi islamçılıqla irqi nifrəti birləşdirən kəsimlər bu tezisdən siyasi silah kimi istifadə ediblər.

❑ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

İyulun 14-də spiker Sahibə Qafarovanın sədrliyi ilə Milli Məclisin növbədənənar sessiyasının sonuncu plenar iclası keçirildi. Milli Məclisin sədri diqqətə çatdırıb ki, bu gün (dünən-red.) Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycanda ali hakimiyyətə gəlməsinin 56-cı ildönümü tamam olur: “Bu əlamətdar gündə biz Ulu öndərin Vətən və xalq qarşısında misilsiz tarixi xidmətlərini minnətdarlıq hissi ilə bir daha xatırlayırıq”. Spiker bildirdi ki, Azərbaycan tarixinin otuz beş ilə yaxın dövrü ərzində xalqımızın siyasi təkamülü, iqtisadi tərəqqisi və mənəvi yüksəlişi dünya miqyaslı siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin möhtəşəm fəaliyyəti ilə qırılmaz sürətdə bağlı olub: “Müasir Azərbaycan Respublikası Ulu öndərin xalqa məhəbbətinin, Vətən yolunda fədakarlığının əyani təəcəssümüdür. Heydər Əliyevin müstəsna liderlik keyfiyyətləri, yaradıcılıq enerjisi və strateji təfəkkürü sayəsində xalqımız hələ sovet dövründə siyasi və iqtisadi müstəqilliyinin möhkəm təməlini yaradıb, daha sonra isə bu təməl üzərində qurulan müstəqil dövlətini qoruyub saxlaya və inkişaf etdirə bilib”.

S.Qafarova qeyd etdi ki, Ümummilli liderimizin başladığı tarixi missiyanı bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyev davam etdirir: “Azərbaycan Respublikası dünyanın geniş bir bölgəsində söz sahibi olan qüdrətli bir dövlətə çevrilib”. Sədr vurğuladı ki, Azərbaycan torpaqlarının 30 illik işğalına son qoyulması, dövlətimizin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpa olunması milli inkişaf tariximizdə yeni dövr açıb. Milli Məclisin sədri çıxışının sonunda bildirdi ki, bu gün işğaldan azad olmuş torpaqlarda geniş miqyaslı bərpa-quruculuq işləri davam etdirilir, müstəqil və demokratik Azərbaycanın dünyaya nümunə ola bilən “Böyük Qayıdış” layihəsi mərhələ-mərhələ həyata keçirilir: “İnamla söyləmək olar ki, möhtərəm cənab Prezidentin siyasəti Azərbaycan dövlətinə və xalqına indiyə qədər olduğu kimi, qarşıdakı illərdə də böyük uğurlar gətirəcək”.

Cari məsələlərlə bağlı müzakirələrdə komitə sədrləri Hicran Hüseynova, Fazil Mustafa, Zahid Oruc, deputatlar Tural Gəncəliyev, Rəşad Mahmudov, Fəriz İsmayilzadə, Azər Badamov, Elman Nəsirov, Rəzi Nurullayev, Bəhruz Məhərrəmov çıxış etdilər.

Deputatlar Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda birinci dəfə siyasi hakimiyyətə gəldiyi 1969-cu ilin 14 iyul tarixinin xalqımızın taleyində misilsiz rolunu vurğuladılar. Ümummilli liderin rəhbərliyi ilə ölkədə əldə edilən nailiyyətlərdən, onun xalq, Vətən yolunda etdiyi fədakarlıqlardan, göstərdiyi xidmətlərdən söhbət açdılar. Bildirdilər ki, həmin dövrdə bütün sahələrdə köklü islahatlar həyata keçirilib, o cümlədən

Deputatlar yay tətilinə getdilər

Sahibə Qafarova: “Milli Məclis növbədənənar sessiyasını uğurla başa çatdırır”

sənaye sektoru inkişaf edib, bir çox zavod və fabriklər istifadəyə verilib, insanların rifah halı yaxşılaşıb, təhsil, mədəni, sosial sahələrdə uğurlar qazanılıb, dövlətimiz qısa zaman kəsiyində İttifaq miqyasında iqtisadi baxımdan güclü respublikalar sırasına daxil olub. Bununla yanaşı, Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinin dövlət dili səviyyəsinə yüksəldilməsi və bunun konstitusiyada təsbit olunması ilə bağlı xidmətləri xüsusi qeyd olunub. Eyni zamanda məhz Ulu öndərin təşəbbüsü ilə yaradılmış Cəmişid Naxçıvanski adına hərbi məktəbin Vətənimizin bütövlüyü uğrunda mübarizədə qazanılmış Qələbədə strateji əhəmiyyətindən bəhs edildi.

Çıxışlarda Ümummilli lider Heydər Əliyevin təməlini qoyduğu hərtərəfli inkişaf yolunun bu gün dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyi vurğulanıb. Bütün övrəsi Ulu öndər tərəfindən qoyulmuş diplomatik xidmət orqanları əməkdaşlarının bu günlərdə peşə bayramının qeyd olunduğu, onun bu sahədəki siyasi kursunu Prezident İlham Əliyevin milli maraqlara əsaslanaraq müvəffəqiyyətlə davam etdirdiyi diqqətə çatdırıldı. Bildirilib ki, Prezidentimizin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün tam bərpa edilməsində diplomatiya sahəsində mühüm uğurlar əldə edilib, ölkəmizin beynəlxalq səviyyədə etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyi möhkəmləndirilib.

İclasda Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev “Müdafiə haqqında

Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini (üçüncü oxunuş) təqdim etdi.

Sənəddə ərazi müdafiəsinin Azərbaycan Silahlı Qüvvələri tərəfindən dövlət orqanları, yerli özünüidarəetmə orqanları və hüquqi şəxslərlə qarşılıqlı əlaqədə həyata keçirilməsi, ərazi müdafiəsinin təşkili, hazırlığı və təmin olunması qaydalarının Azərbaycan Respublikasının ərazi müdafiəsi haqqında Əsasnamə ilə müəyyən edilməsinin məqsədmüvafiq olduğu bildirilib.

Deputatlar Hikmət Məmmədov və Aydın Mirzəzadə fikirlərini səsləndirdikdən sonra qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vüqar Bayramov Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında (üçüncü oxunuş) qanun layihəsinə dair məlumat verdi. Layihədə nəzərdə tutulan dəyişiklikdə gömrük borcunun ödənilməsi sahəsində məsul subyektlərin dəqiq müəyyənəndirilməsi ehtiva olunub.

Qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Parlamentin Elm və təhsil komitəsinin sədri Anar İsgəndərov “Təhsil haqqında” və “Məktəbəqədər təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini (üçüncü oxunuş) diqqətə çatdırdı. Sənəddə məktəbəqədər təhsilin həyata keçirildiyi müəssisələrin sırasına məktəbdənənar təhsil müəssisələrinin əlavə edil-

məsi təklif olunur.

Parlamentin İnsan hüquqları komitəsinin sədri Zahid Oruc Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Media haqqında” və “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə” qanun layihəsini (üçüncü oxunuş) təqdim etdi.

Sənəddə xarici media subyektlərinin filial və nümayəndəliklərinin Azərbaycanda fəaliyyət qaydasının beynəlxalq müqavilələrlə tənzimlənməsi nəzərdə tutulur, ölkəmizdə fəaliyyət göstərəcək filial və nümayəndəliyin Dövlət Vergi Xidmətində qeydiyyatdan keçdikdən sonra Media Reyestrinə daxil edilməsi üçün müraciət etməsi tələbi gətirilir, saxta məlumatların dərci və yayımını qadağan edən norma müəyyən edilir, Media Reyestrinə olmadan həyata keçirilən media fəaliyyətinin qanunsuzluğu təsbit olunur.

Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədr müavini Elşən Musayev təmsil etdiyi komitənin məsələyə dair müsbət rəyini səsləndirdikdən sonra qanun layihəsi üçüncü oxunuşda qəbul edildi.

Sonra Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli Hüseynli “Xüsusi icra məmurları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanun layihəsi (üçüncü oxunuş) barədə məlumat verdi. Qanun layihəsi xüsusi icra məmurlarının fəaliyyətinin təşkili və fəaliyyətinə nəzarətlə bağlı ictimai münasibətləri, xüsusi icra məmurlarının hü-

quqi statusunu tənzimləyir. Layihəyə əsasən, xüsusi icra məmuru bu qanunda nəzərdə tutulmuş məhkəmələrin və qanunla icrası icra məmurlarına həvalə edilmiş digər orqanların sənədlərinin icrasını həyata keçirmək üçün xüsusi icra məmuru şəhadətnaməsi almış fiziki şəxs hesab olunur. Sənəddə xüsusi icra məmurunun fəaliyyətinin hüquqi əsasları, fəaliyyət prinsipləri, habelə xüsusi icra məmurlarının fəaliyyəti ilə bağlı dövlətin vəzifələrinə dair müddəalar öz əksini tapıb.

İclasla yekun vuran Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova bildirdi ki, həm iclasın, həm də növbədənənar sessiyanın gündəliyinə daxil olan məsələlər başa çatdı.

Spiker növbədənənar sessiyanın yekunları barədə danışaraq qeyd etdi ki, bu dövrdə, yeni iyunun 3-dən indiyədək Milli Məclisin 7 iclası keçirilib. 45 qanun və qərar, o cümlədən 2 konstitusiya qanunu qəbul olunub. 5 beynəlxalq müqavilə və konvensiya təsdiq edilib.

Spiker bildirib ki, növbədənənar sessiya dövründə Milli Məclisdə 2 ictimai dinləmə keçirilib. Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin iyunun 4-də təşkil etdiyi dinləmədə “İstilik təchizatı haqqında” qanun layihəsi ətrafında müzakirələr aparılıb. İyulun 7-də Mədəniyyət komitəsində keçirilən dinləmə isə “Tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi və təbliğinə müasir yanaşma” mövzusunda həsr edilib. Qeyd etdi ki, hər iki dinləmədə Milli Məclisin komitə sədrləri və

deputatları ilə yanaşı, icra orqanlarının rəhbər vəzifəli şəxsləri, elm və təhsil işçiləri, yaradıcılıq birliklərinin nümayəndələri də fəal iştirak ediblər.

Sessiya müddətində Milli Məclisin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafı sahəsində də zəruri tədbirlər görüldü.

Milli Məclisin 19 deputatı 11 xarici ölkəyə 24 səfər həyata keçirib. Deputatlarımız 7 beynəlxalq təşkilatın tədbirlərində iştirak ediblər.

18 xarici ölkənin və 6 beynəlxalq təşkilatın 30 nümayəndə heyəti, ümumən 144 nəfər xarici qonaq Milli Məclisdə olub.

Milli Məclisin ev sahibliyi ilə Bakıda böyük bir beynəlxalq tədbir - Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parla-

ment Assambleyasının 65-ci Baş Assambleyası təşkil edilib. Tədbirdə təşkilatın üzvü olan 10 ölkə parlamentinin və 8 beynəlxalq təşkilatın 115 nüfərə qədər təmsilçisi iştirak edib.

Milli Məclisin sədri Azərbaycanda səfərdə olan 3 ölkənin parlament sədrləri və 9 ölkənin ombudsmanları ilə görüşlər keçirib.

Milli Məclis sədrinin 3 ölkəyə işgüzar səfərləri olub.

O cümlədən Milli Məclis sədrinin başçılığında nümayəndə heyəti iyunun 12-də Qazaxıstanın paytaxtı Astanada Türk Dövlətləri Parlament Assambleyasının 14-cü plenar iclasında, iyulun 1-də isə Özbəkistanın Xivə şəhərində Birinci Azərbaycan-Özbəkistan Parlamentləriarası Forumunda iştirak edib.

Spiker bildirdi ki, Milli Məclisin sədri iyulun 10-da və 11-də Bosniya və Herseqovində işgüzar səfərdə olub. Səfərdə məqsəd Srebrenitsa qurbanlarının anım mərasimində iştirak etmək idi. Hesabat dövründə Milli Məclisin sədri iki ölkənin - Pakistan və Belçikanın Azərbaycandakı səfirləri ilə də görüşüb.

Çıxışına yekun vuran Milli Məclisin sədri diqqətə çatdırdı ki, Milli Məclis növbədənənar sessiyasını uğurla başa çatdırır. O, səmərəli iş üçün deputatlarla təşəkkürünü bildirdi və növbədənənar sessiyanı bağlı elan etdi.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirildikdən sonra Milli Məclisin növbədənənar sessiyası başa çatdı.

✎ **Elsad PAŞASOY,**
“Yeni Məsavət”

Limon dilimi haqda siyasi esse

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Dünən 14 iyul Fransanın milli bayramlarından - Bastiliyanın alınması günü idi. Qədim zamanlarda bu bayram ana yurdumuzda da təntənəli şəkildə keçirilər, iqtidarlı-müxalifətli bir topla siyasətçi, jurnalist və QHT-çilər Fransa səfirliyinin düzəltdiyi tədbirə qatılaraq Bordo şərabıyla pendir nuş edərdilər. İndi isə lələ köçüb, yurdu qalıb. Fransa ilə aramızda soyuq yellər əsir. İnşallah, problemlər aradan qalxsın. Fransa gözəl məmləkətdir. Məncə, az qalıb. Kaledoniyanın müstəqilliyinə də nail olmaq üzrəyik, ondan sonra arada problem qalmayacaqdır.

Prinsipcə, uzun illər bizdə iqtidar-müxalifətin bir çadır altında toplaşması yalnız belə xarici səfirliklərin bayram tərənlərində rast gəlirdi və şəxsi qənaətimə görə, düzgün deyildi. Xalqımıza birlik gərəkdir. O məşhur mahnıda deyilən kimi: "Azərbaycan torpağına səfərbərlik gərəkdir". Ancaq səfərbərliyin çoxlu işçisini korrupsiya üstündə tutandan bəri həmin mahnı, açıq, bir qədər gözəndən düşübdür. Şəxsən menden soruşsanız, sezona müvafiq olaraq hazırda "Uzaq düşdük bu dünyada, Bulaq suyu, dağ havası" nəğməsinə 45 dərəcəli Abşeron torpağında ləzzətlə zümzümə edərim. Allah rəhmət eləsin, Cabir Novruzun belə yaxşı mahnı mətnləri çoxdur.

Nəse, tema yenə qaldı qıraqda... Məncə, bayaq bir qədər gopa basdım, əslində müxalifət-iqtidar dialoqu üçün bir platforma da bizdə həmişə aktual olmuşdur. Bu, Kürdəxanı müstəvisidir. Hazırda oranın damı altında xeyli iqtidar və müxalif fikirli insan cəmləşibdir. İcra başçıları, deputatlar, jurnalistlər, siyasətçilər, QHT nümayəndələri və sairə. Bunun özü mühüm diskussiya imkanı yaradır. Əks halda bəzən elə düşünmək olar ki, indi bizdə iqtidar və müxalifət nümayəndələri yalnız Britaniya kralının ad günündə toplaşırlar.

Ümumiyyətlə, xarici təsirlərdən qaçmalıyıq. Dünən xəbər gəldi ki, dana ətinin kilosı 50 qəpik də bahalaşmışdır. Kənd təsərrüfatımız inkişaf edərsə, ət niyə bahalaşır? Ola bilsin süni intellektin mənfi təsiridir. Hazırda bütün camaat inəyin quyruğunu buraxıb, yapışmış süni intellektin quyrugundan, işi-gücü yadırgayıb. Kənddə naxırçı da elə zənn edir ki, ət-süd lazım olanda "çatGPT"-yə deyəcək, ekrandan antrikot çıxacaq. Qətiyyətlə belə deyil. Əziyyət çəkmək, fermer təsərrüfatları yaratmaq, deputat, rəis, məmur olmaq lazımdır.

Yeri gəlmişkən, bu yaxında internetdə anıq-uruq, skeleti çıxmış inək videoları yayılmışdı. Guya bunları hökumət xalqa sosial yardım kimi veribdir. Sevindirici haldır ki, hökumət dərhal təkzib verdi, dedilər bu, yalandır, quraşdırmadır, feyk-nyusdur, həmin dana foto və videolarının biri keçmişdə Rusiyada, digəri isə Afrikada çəkilibdir. **Sitat:** "Son vaxtlar bəzi sosial şəbəkə hesablarında, həmçinin özünü media orqanı kimi təqdim edən bir neçə səhifədə Dövlət Məşğulluq Agentliyi tərəfindən icra olunan özünüməşğulluq proqramını ləkələmək, yalan məlumatlar paylaşmaqla izləyicilərini aldatmaq, bununla da oxucu qazanmaq cəhdləri müşahidə olunur. Teleqraf xəbər verir ki, bunu Dövlət Məşğulluq Agentliyində Strateji Kommunikasiya departamentinin rəhbəri Mayis Musayev sosial media hesabında yazıb". Sitatın sonu.

İndi sual ortaya çıxır: fotolar saxta idisə (mənim buna qəti şübhəm yoxdur), etli və real danalar hanı?

Həmin xəbərdə satirik detallardan biri də "özünü media orqanı kimi təqdim edən səhifə" ifadəsi idi. Yeni sevindirici haldır ki, dövlətimizin məşğulluq agentliyi saxta dana şəkilləri ilə yanaşı saxta jurnalist vəsiqələrini də aşkara çıxarmaq gücündədir. Vallah, halal olsun, şəxsən mən alqışlayıram.

Sadəəcə, maraqlıdır ki, məşğulluq, iqtidar-müxalifət dialoqu, düzgün media quruluşları, kənddə işsizliklə mübarizə tədbirləri artıqca dana ətinin qiyməti qalxır. Tək ət olsa birtəhər dözərik. Hamısı bahalaşır. Nə gizlədim, şəxsən mən yazda stəkana saldıığım limon dilimi ilə bu saat çay içirəm. Dünən az qala çəşib həmin dilimi stəkandan atmışdım, üreyim ayağımın altına düşdü. Son anda dilimi geri qaytarmağı bacardım. Allah hamının dilimini vaxtında geri qaytarsın, amin.

Burada ağılıma gəldi ki, "dilim-dilim olasan, dilim" məsələmiz qədimdə haçansa yenə limon bahalaşanda yaranıb-dır.

Iyulun 12-də İrəvanın Azadlıq meydanında "Artsax Müdafiə Şurası" mitinq təşkil edib. Amma mitinq də nə mitinq, 100-200 separatçı tör-töküntünün toplaşdığı bir piket səviyyəsində baş tutub. Revanşist media onların toplaşmasını bəlağətlə təqdim edib. Aksiya iştirakçıları arasında deputat Aram Sarkisyanı da görmək olar. Ümumilikdə isə ciddi bir nümayiş olmayıb.

"Yeni Məşavət" bildirir ki, etirazçılarla polis arasında kiçik bir gərginlik də yaşanmış, sonra danışıqlar nəticəsində su və ədyal əraziyə buraxılıb. Erməni cəmiyyətinin böyük əksəriyyətinin dəstək vermədiyi bu aksiya da növbəti fiaskolardan biri sayılmalıdır. Baş nazir Nikol Paşinyanın Əbu-Dabidə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə təkbə-tək danışıqlar aparmasının ardınca İrəvanda bu mitinqin sö-nük keçməsi ictimai rəyin reaksiyasını gözəl önünə sərir. Yeni erməni xalqı "artsax-martsax" oyunlarını dəstəkləmir və sülh prosesinin sürətlənməsinə tərəfdardır.

Bununla belə, hələ də belə aksiyaların təşkili, buna şərait yaradılması, separatçı-revanşist qrupların birlikdə hərəkətlənməsi onu göstərir ki, Ermənistanda Qarabağ mövzunu tam qapanmağa imkan vermir. Bu da Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını gündəmdə saxlamağa xidmət edir. Halbuki Paşinyan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını bəyan edib.

O zaman bu qüvvələrin fəaliyyətini məhdudlaşdırmaq üçün hakimiyyət niyə addımlar atmır? Belə aksiyalar nəyin göstəricisidir? Üstəlik, Ermənistanda həbslər aparılır və rusyönümlü qüvvələr sıradan çıxarılır. Belə vaxtda Qarabağa aid aksiya keçirilməsi də Rusiyanın növbəti "ev tapşırığı" ola bilməzi?

Professor Qabil Hüseynli "Yeni Məşavət"-a bildirdi ki, Paşinyan daim ikili oyuna üstünlük verir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanla sülh danışıqları aparan və ərazi bütövlüyümüzü tanıdığını bəyan edən Paşinyanın İrəvanda "artsax" tör-töküntülərinə şərait yaratması nonsensdir. Q.Hüseynli vurğuladı ki, "artsax" tör-töküntüləri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə qarşı fəaliyyət göstərir: "Onların İrəvanda keçirdikləri kütləvi aksiya da birbaşa Azərbaycana qarşıdır. Nikol Paşinyan istəsə, onların qarşısını tamamilə ala bilər. Lakin bunu etmir. "artsax" tör-töküntülərinə İrəvanda "nümayəndəlik" ofisinin fəaliyyəti üçün şərait yaradır. Beləliklə, Xankəndində 30 ildən artıq fəaliyyət göstərən "şeytan yuvası" İrəvana yerləşmiş olub. Paşinyan hakimiyyətinin onlara bu şəraiti yaratmasının arxasında bir neçə məqsəd var. Birincisi,

Revanşistlərin təxribatçı "artsax" mitinqi - sifarişçisi kim?

İrəvanda separatçılar növbəti dəfə aksiya keçirib; Bakıdan Paşinyana çağırış: "Tör-töküntülərin ipini yığ!"

Paşinyan onlara şərait yaratmaqla erməni diasporundan, xaricdəki erməni milyarderlərdən, bir sıra ermənipərəst, anti-Azərbaycan fondlardan "qaçqın ermənilərə maliyyə yardımı" adı altında Ermənistan maliyyə dəstəyi almaq istəyirlər. Bu maliyyə dəstəyi artıq verilir. İkinci məqsəd Azərbaycana sülh danışıqlarında dolayısı ilə təzyiq etməkdir. Paşinyan Qarabağdan köçmüş erməni quldurlarına fəaliyyət imkanı yaratmaqla Azərbaycana "separatçılar hələ də pusqudadır və mən hakimiyyətdə olmasam, mənəmlə uzlaşmasanız, yeni hakimiyyət iş başına gəlsə Azərbaycana yeni hücum dalğası olacaq" kimi mesaj verir. Paşinyan "artsax" tör-töküntülərinə həm də ona görə aksiya keçirmək imkanı yaradır ki, ölkəsində sərbəst toplaşmaq azadlığının olduğunu beynəlxalq birləşmə nümayiş etdirdir.

O ki qaldı Ermənistan daxilində revanşistlərin, Qarabağdan getmiş erməni cinayətkarların aktivləşməsində Rusiya amilinin olmasına, Q.Hüseynli dedi ki, bu faktor həmişə olub: "Ermənistan revanşist qüvvələrin, həmçinin cinayətkar Qarabağ klanının, Qarabağdan köçmüş ermənilərin arxasında həmişə Rusiya dayanıb. Rusiya lazım olanda həmin qüvvələrdən həm Ermənistan hakimiyyətinə, həm də Azərbaycana təzyiq aləti kimi istifadə edir. Revanşistlərin və keçmiş "Qarabağ klanı"-nın başçısı Xocalı canisi Robert Köçeryan bəyan edib ki, Paşinyan Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalasaydı, Zəngəzur dəhlizini açsa belə, onlar hakimiyyətə gəlsə, həmin müqavilələri və dövlət razılaşmalarını ləğv edəcək. Əbu-Dabi görüşünün

nəticələri, Rusiyanın sülh danışıqlarından kənarda qalması Moskvanı o qədər narahat edib ki, öz tulası olan Robert Köçeryana bu bəyanatı dərhal səsləndirmək göstərişi gəlib".

Politoloq vurğuladı ki, Paşinyan Qarabağdan köçmüş cinayətkar dəstəyə İrəvanda əl-qol açmağa şərait yaratmaqla əslində çox böyük səhvə yol verir: "Rusiya-dan və başqa xarici güclərdən qidalanan həmin dəstə Paşinyan hakimiyyətinə qarşı saatlı bomba kimidir. Onlar Paşinyana qarşı sui-qəsd ssenarilərindən tutmuş, çevriliş ssenarilərində iştirak qədər ən ağılagəlməz planla-

rın tərkib hissəsi rolunda çıxış edə bilərlər. Ona görə də Paşinyan nə qədər ki, gec deyil o quldur dəstəsinin ipini tamam yığmalıdır. Eyni zamanda Köçeryan, Sərkisyan, Ohanyan, Balasanyan, Babayan kimi caniləri həbs etməlidir. Hətta iradə nümayiş etdirib onları Azərbaycana təhvil verməlidir. Yoxsa bu quldur dəstəsi xarici havadarlarının dəstəyi və göstərişi ilə Ermənistanda hakimiyyəti ələ keçirməyə cəhd edəcək və buna nail olsalar, Ermənistanı yenidən Azərbaycanla müharibəyə cəlb edəcəklər".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Məşavət"

Tigran Abramyan

Erməni deputatdan ilginclə Zəngəzur açıqlaması

"Azərbaycan və Türkiyə ləkə bəyanatları səviyyəsində deyil, həm də yayımladıqları xəritələrlə "Zəngəzur dəhlizi" adlandırılan layihəni inkişaf etdirməyə davam edirlər. Bu xəritələrdə dəhlizin İran sərhədi boyunca cənub hissədən keçərək Məgri və Aqarak şəhərlərinə toxunduğu aydın görünür".

Məşavət.com erməni mediasına istinadən xəbər verir ki, bu barədə Ermənistan Respublikaçılar Partiyasının üzvü, revanşist müxalifətçi deputat Tigran Abramyan bildirib. O vurğulayıb ki, tərəflər bunu "koridor", yoxsa "kəsişmə" adlandırmasından asılı olmayaraq, məsələnin mahiyyəti hüquqi tənzimləmədən asılı olacaq. "Hazırda danışıqlar logistika məsələlərinin hansısa özəl şirkətə verilməsi istiqamətində aparılır. Amma burada əsas məsələ budur: bu şirkətin arxasında kimlər dayanır? Yeni daha sadə dillə desək, bu marşrutu kim idarə edəcək?" - deyər Abramyan qeyd edib.

Deputat həmçinin bildirib ki, Türkiyə və Azərbaycandan yayımlanan sızmalar və optimist məlumatlar planlaşdırılan razılaşmanın təcili təfərrüatları barədə artıq müəyyən ipuçları verir.

Rusiya Güney Qafqazda özünün imperiya maraqlarını və əvvəlki mövqeyini təmin etmək üçün belə görünür, son resurs və təzyiq alətlərini işə salıb. Söhbət öncəliklə Ermənistandan gedir. Çünki regionda Moskvanın yeganə legitim hərbi bazası qonşu ölkədə, əsasən də Gümrüdə yerləşir.

Bu arada Rusiyaya aid növbəti hərbi yük təyyarəsi Ermənistanı enib (Baku-post.az). Bu, son 10 gündə Rusiyadan 12-ci reysdir. Onların 10-u Gümrüyə, 2-si isə İrəvana edilib. Maraqlıdır ki, Kreml mövzuya münasibət bildirməkdən çəkinib. "Biz belə xəbərləri şərh etmirik. Məsələ barədə Müdafiə Nazirliyinə müraciət etməyiniz məsləhətdir", - rəsmi reaksiyada vurğulanır.

masını engəlləməkdirmi?

Bu da maraqlıdır ki, yaşananların fonunda ötən həftəsonu Gorusda hakim "Mülki müqavilə" Partiyasının siyasi toplantısı keçirilib. Partiyanın 200-ə yaxın üzvü toplantıda iştirak edib. Şəhərdə polis yüksək hazırlıq vəziyyətinə gətirilib. Bəs niyə iclas məhz İrəvanda yox, Gorusda reallaşdı?

Bunu da qeyd edək ki, erməni cəmiyyəti Paşinyan iqtidarı

Azərbaycanla sərhəddə gizli toplantı - Kremlin çevriliş ssenarisi

Rusiyaya aid növbəti hərbi yük təyyarəsi Ermənistanı enib, Moskvanın emissarı Karapetyan isə partiya yaradır - Paşinyana qarşı hərbi xunta planı?

"Yeni Müsavat" xatırladı ki, bir qədər öncə Ukrayna kəşfiyyatı Rusiyanın Gümrüdəki hərbi qüvvələrinin sayını artırdığı haqda sensasion məlumat yaymışdı. Qeyd edilirdi ki, əsas hədəf Ermənistanda daxili vəziyyəti qarışdırmaq (çevriliş üçün zəmin hazırlamaq), bu fonda Azərbaycana qarşı hərbi təxribat hazırlamaqdır. Rəsmi İrəvan isə dərhal bəyan eləmişdi ki, Ermənistan öz ərazisindən üçüncü dövlətə qarşı hücumla heç bir halda izn verməyəcək.

Məlumdur ki, Rusiya Ermənistanda özünə bağlı oliqarx-milyarder, hakimiyyətə zorla dəyişməyə çağırış edən və kilsəyə açıq dəstək verən, Azərbaycanın axtarışa verdiyi Samvel Karapetyanın, ardınca çevriliş cəhdində suçlanan, Rusiyaya bağlı digər bir sıra ictimai-siyasi fiqurların və din xadimlərinin həbsindən məmnun deyil. Kreml özünün bir sıra yüksək rütbəli məmurlarının dilindən Rusiya orbitindən uzaqlaşmağa çalışan Nikol Paşinyan hökumətini üstüörtülü şəkildə hədələyib də.

Baş verənlərin, o sırada Rusiyadan müəmmali uçuşların həm də Əbu-Dabi görüşündən bir neçə gün sonraya təsadüf etməsi ilə diqqət çəkir. Son gelişmələr nədən xəbər verir? Kreml Paşinyan hakimiyyətinə qarşı çevriliş ssenarisini işə salıb? Hədəf həm də sülh sənədinin imzalan-

darı tərəfindən Rusiyaya bağlı şəxslərin, o sırada keşişlərin həbsinə hələ ki neytral, sakit münasibət bəsləyir. Erməni mediasının yazdığına görə, əhalinin təxminən 60-70 faizi heç bir siyasi qüvvəyə inanmır. Bunu sorğular da sübut edir. Bu o deməkdir ki, Ermənistanda çevriliş cəhdləri iflasa məhkumdur?

Yeri gəlmişkən, Ermənistan məhkəməsi tərəfindən konstitusiyaya quruluşunu dəvirməyə çağırış ittihamı ilə həbs edilən rusiyalı iş adamı Samvel Karapetyan siyasi partiya yaratmaq niyyətini açıqlayıb. Karapetyanın mətbuat xidməti məlumat yayıb.

Ümumiyyətlə, Kremlin ssenarisi ilə Ermənistanda çevriliş cəhdləri göstərilərkən, Rusiya hərbi bazasından "sülhməramlı qüvvə" kimi istifadə etməyə cəhd göstərəcəyi istisna deyil. Bu baxımdan, Kremlin nə Ermənistandan, nə də, ümumiyyətlə, Cənubi Qafqaz regionundan asanlıqla əl çəkəcəyinə inanmaq sadəlövlük olardı...

Politoloq Elxan Şahinoğlunun sözlərinə görə, Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin yaydığı bəyanatda rəsmi İrəvanın üçüncü dövlətlərin Ermənistan ərazisindən digər ölkələrə qarşı hərbi əməliyyat üçün istifadə olunması ehtimalını rədd etdiyi bildirilib: "Bu bəyanatda Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Azər-

baycana üstüörtülü mesajını oxumaq olar. Rusiyanın Gümrüdəki 102-ci hərbi bazasına yeni müqaviləli hərbiçilərin cəlb olunması barədə yayılan məlumatların nə dərəcədə həqiqəti əks etdirdiyini söyləmək çətindir. Məsələ burasındadır ki, bu məlumatlar Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin gərginləşməsi fonunda yayımlanıb. Yeni belə bir təsəvvür yarana bilər ki, Kreml Gümrüdəki hərbi bazanı Azərbaycan əleyhinə gücləndirib. Əgər Rusiya Gümrüdəki hərbi bazasını gücləndirirsə, bu, Azərbaycan üçün deyil, Ermənistan hökuməti və şəxsən baş nazir Nikol Paşinyan üçün təhlükəlidir. Çünki Moskvadakı dairələr Ermənistanın radikal müxalifəti, kilsə və Rusiyadakı erməni işadamlarının vasitəsilə Nikol Paşinyana təzyiq artırıblar".

Analitikə görə, Paşinyan ona qarşı çevriliş hazırladığı iddiasındadır: "Belə vəziyyətdə Rusiya Gümrüdəki hərbi bazasını gücləndirirsə, bu, Nikol Paşinyana qarşı yönəlib. Ancaq Paşinyan diqqəti özündən yayındırmaq üçün Xarici İşlər Nazirliyi vasitəsilə belə bir mətn yayımlayıb ki, guya Gümrüdəki Rusiya bazasının gücləndirilməsi Azərbaycan əleyhinədir və belə olan halda o, həmin bazadan Azərbaycana qarşı istifadə edilməsinə imkan verməyəcək. Birincisi, Kreml Gümrüdə nəse planlaşdırır-

sa, onu Nikol Paşinyanla bölüşməyəcək, ikincisi, Azərbaycan hədəfdirsə, bu, birbaşa Rusiyanın əleyhinə işləyəcək, Kreml həm Cənubi Qafqazı, həm də Türkiyəni itirəcək".

Siyasi təhlilçi Ramiyə Məmmədovanın qənaətinə görə, Paşinyan əks-inqilab etməkdədir: "Ermənistan hakimiyyətinə qarşı iki variant qalıb: hərbi çevriliş və sui-qəsd. Rusiya iki addımdan birini edə bilər. Ancaq hələlik mümkün deyil. İlk növbədə ABŞ səfirliyinin iki minlik korpusu onu qoruyur, yeni kəşfiyyat Ermənistanı yerləşib. İkincisi, Avropa Birliyi də müşahidə missiyası adı ilə bu ölkədə kəşfiyyat fəaliyyəti göstərir. Düzdür, hakimiyyət nümayəndələri 1999-cu il hadisələrinin təkrarlanmasını istisna etmirlər. Fəqət Paşinyan vaxtında tərpənib addımlar atır. Ona görə Rusiya Gümrüyə əlavə qüvvələr göndərməklə fors-major vəziyyətə, "X" gününə hazırlaşır. Belə desək, ilk fürsətdə rus ordusu kamfulyaj olaraq hərbi çevrilişdə erməni ordusunun sıralarında iştirak edə bilər. Hazırda bu versiyalar konspiroloji proqnozlar kimi görünə bilər, intəhası, Rusiyanın hakimiyyət dəyişikliyi üçün təzyiq rıçaqları azalır".

Ekspert iqtisadi basqılanın da daxilə böyük çalxalanma və sosial partlayış yaradacağını gözləmir: "Çünki

Rusiyadan miqrantlarla bağlı yeni qərar

Rusiya Dövlət Dumasının sədri Vyacheslav Volodin bəyan edib ki, əcnəbi vətəndaşların əksəriyyəti Rusiyaya əsasən gəlir məqsədilə gəlir. Hazırda vizasız rejimlə gələn miqrantlar üçün orta hesabla ayda 8-10 min rubl dəyərində olan və maksimum bir il qüvvədə qalan patent almaq tələbi mövcuddur. Vizalı ölkələrdən gələnlər isə iş icazəsi almağa ehtiyac yoxdur.

Musavat.com Rusiya mediasına istinadən xəbər verir ki, Dövlət Dumasının spikeri bununla bağlı yeni qərarların alınacağını söyləyib. Volodin bildirib ki, bu şəxslər üçün əlavə dövlət rüsumlarının tətbiqi planlaşdırılır. Məsələ ilə bağlı qanun layihələri artıq bu həftə Dövlət Dumasında müzakirəyə çıxarılacaq. Təklif olunan rüsumlar bunlardır:

Patent verilməsi və ya yenidən rəsmiləşdirilməsi üçün - 4200 rubl;

İş icazəsinin müddətinin uzadılması üçün - 4200 rubl;

Patent və ya iş icazəsinin dublikatı, eləcə də bu sənədlərə dəyişiklik edilməsi üçün - 2100 rubl.

Bundan əlavə, Rusiya parlamenti əcnəbilərin müvəqqəti qeydiyyatda durması, yaşayış yerində qeydiyyat, müvəqqəti qalma müddətinin uzadılması və digər prosedurlar üçün də ya yeni rüsumlar müəyyən etmək, ya da mövcud rüsumları artırmaq niyyətindədir.

"Putin sözünün üstündə duran adam deyil" - Tramp

ABŞ Prezidenti Donald Tramp növbəti dəfə Rusiya Prezidenti Vladimir Putindən məyusluğunu dilə gətirib. O, bu barədə Endryus aviabazasında jurnalistlərlə söhbətində danışıb.

Tramp ABŞ-ın Ukraynaya Patriot hava hücumundan müdafiə raketləri göndərəcəyini söyləyib. Bunun fonunda Tramp bildirib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə danışıqlar aparanda hər şey qaydasına düşür. Lakin daha sonra təzad yaranır.

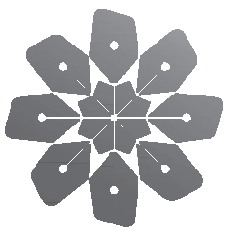
"O, gözəl danışır, sonra axşam hamını bombalayır. Amma orada bir az problem var. Bu, mənim xoşuma gəlmir. Mən prezident Putindən çox məyusam. Düşündürdüm ki, o, sözünün üstündə duran adamdır", - Tramp ifadə edib.

Paşinyan hökuməti müəyyən sosial proqramlar qəbul edir. Ən mühüm detal isə Qərbdən yardım olmasıdır. Bu, çox olmaya bilər, ancaq Avropa Birliyi ilə ticarət döviyyəsi artırmaqdır. Üstəlik, Rusiyanın sanksiyalardan yayınmasına da Ermənistan kömək edir. Bu baxımdan, Moskva-İrəvan əlaqələri ziddiyyətlidir. Bunu Rusiya rəsmiləri də qeyd edirlər. Zənnimcə, Kreml tələsmir, amma əlverişli şəraitə indidən həzrləyir, bunu da Gümrüyə yeni qüvvələr göndərməklə müşayiət edir".

Siyasi ekspert Məhəmməd Əsədullazadə hesab edir ki, Rusiya Azərbaycanla Ermənistan arasında normal-

laşma və yekun sülh müqaviləsinin qarşısını almaq üçün bütün ssenariləri nəzərdən keçirir. Onun fikrincə, Ermənistan hakimiyyətinin təhlükəsizliyinin təmini bu gün ən aktual məsələdir. Onun sözlərinə görə, ABŞ Ukraynaya 500 milyon silah yardımını təsdiq edib və Tramp yaxın günlərdə Rusiyaya ciddi mənfi nəticələr gözləyəcəyini mesajını verdi: "Yeni Rusiyalı Ukrayna cəbhəsində ağır itki- lər gözləyir. Ukraynada çətin duruma düşən Rusiyanın Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh prosesinə zərər vurmağı çətinləşəcək".

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

Vətəndaş cəmiyyəti, hüquqi dövlət quruculuğu

İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 17-ci Zirvə toplantısının Xankəndidə keçirilməsi bir ilk idi. Azərbaycanın məhz Xankəndi şəhərində sammitin təşkil olunması dünya ictimaiyyətinə ciddi bir ismarış oldu. Çünki uzun illər separatizm yuvasına çevrilmiş Xankəndidə hər hansı qanuni idarəetmə olmayıb və bu səbəbdən beynəlxalq konfranslar keçirilməyib. Separatçı-xunta rejiminin mövcud olduğu dövrdə Xankəndidə keçirilən tədbirlər isə yalnız qondarma, artıq mövcud olmayan "artsax" adı altında keçirilirdi.

İƏT-in zirvəsi isə Xankəndidə hüquqi bir dövlət quruculuğunun bərqərar olduğunu sübut etdi. Bəli, Azərbaycan 30 ildən artıq müddət Xankəndi və ətraf ərazilərdə hüquqi dövlət quruculuğuna nail ola bilməmişdi. Burada istər mülkiyyətin kadastri, reyestrindən tutmuş digər sənədləşməyə qədər hər şey hər hansı hüquqi statusu olmayan, Ermənistanın belə müstəqilliyini tanımadığı "artsax"a aid əski parçaları sayılan sənədlər əsasında tərtib edilmişdi. Antiterror əməliyyatından sonra Xankəndi üzərindən "qara bulud"lar çəkildi və şəhər özlüyünə qayıtmağa başladı.

Uzun illər xain yuvası, terror ocağı olmuş şəhərimiz hazırda öz sahibinə qayıdıb. Baxmayaraq ki, erməni separatçılar yenə də müəyyən çağırışlar səsləndirir, lobbı və diasporası bəzi avropalı siyasətçiləri elə alaraq müxtəlif platformalarda "artsax" çıxışları etməyə çalışır, guya ermənilərin Xankəndidən zorla

çıxarıldığı iddialarını irəli sürürlər, bununla yanaşı, Xankəndi bu gün inkişafdadır, hər gün qonaqlar qarşılayır, şəhərdə quruculuq işləri aparılır, tam qanuni bir hakimiyyət və idarəetmə yaranılıb.

O baxımdan, İƏT zirvəsinin bu şəhərimizdə keçirilməsi də beynəlxalq ictimaiyyətə, ermənipərəst dairələrə sonuncu bir siqnal idi ki, Xankəndidən əllərini üzsünlər. Ən əsası, bu konfransda iştirak üçün Türkiyə, Pakistan və İran liderlərinin Xankəndinə gəlişi xüsusi və əlamətdar hadisə idi. Beləliklə, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində atılan addımların möhürlənən hissəsi məhz Xankəndidə liderlərinin toplaşmasıdır.

Hazırda erməni terrorçularının vaxtilə yuvası olmuş Xankəndidə, Xocalıda, Əsgəranda, Xocavənd və Ağdərə ərazilərində həyat axarına qayıdır. Artıq saxta erməni toponimləri - "Stepanaker", "Mardakert", "Martuni", "İvan-yan" yoxdur. Hər bir şəhər əsl

Mülki cəmiyyət, hüquq

ÜSAVAT
N 120 (8630) 15 iyul 2024

Xankəndidə hüquqi dövlət

quruculuğu - liderlərin verdiyi o mesaj

Uzun illər separatizm yuvasına çevrilmiş şəhərimizdə İƏT zirvəsinin təşkili ermənipərəstlərə sonuncu siqnal idi - rəy

adına qayıdıb. Əgər dinc erməni sakinlər qalsaydılar, onlar da normal bir həyat yaşaya bilərdilər. Çünki terrorçu rejim 30 ildən çox əhalini əsərdə saxlayıb, sərvətləri talan edib, erməni sakinlər isə ac-yalavac ömür sürüblər. Bunu münasibətdən sonra həmin əraziləri görəndə anlamaq mümkün idi. O cümlədən erməni sakinlərin güzəranına da nəzər yetirəndə məlum olurdu ki, heç də işğal dövründə xoş gün görməyib-

lər. Azərbaycan isə onları saxlamaq üçün yalvarmaq niyyətində deyildi. Kəsəsi, hüquqi dövlət quruculuğu prosesi Qarabağda tam təmin olunub. İƏT zirvəsi isə bu prosese ayrıca rəng qatdı.

Hüquq müdafiəçisi Xəzər Teyyublu "Yeni Müsavat"a bildirib ki, Xankəndidə qısa müddətdə ciddi addımlar atılıb: "Vaxtilə orada separatçıların qondarma polisi, təhlükəsizlik xidməti fəaliyyətə idi. Azərbaycan şəhər-

də hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində ilk addımlardan biri kimi məhz öz hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətini təmin etdi. Təbii ki, təhlükəsizlik prioritet məsələdir. İndi vətəndaşlarımız Xankəndidə azad, rahat dolaşa bilirlər. Çünki təhlükəsizlik yüksək səviyyədə təmin olunub. Bu da Qarabağda hüquqi dövlət quruculuğu üçün ən vacib amildir. Elə Xankəndidə zirvə toplantısının keçirilməsi zamanı təhlükəsizliyin ən yük-

sək səviyyədə təmin olunması da bunu bir daha ortaya qoydu. Nəzərə alaq ki, bir sıra ölkələrin liderləri şəhərimizə təşrif buyurmuşdu. Azərbaycan dövləti sübut etdi ki, Qarabağ etibarlı əllərdədir".

Hüquq müdafiəçisi qeyd edib ki, bundan sonra Xankəndidə müxtəlif yerli və beynəlxalq tədbirlərin təşkilini sürətləndirmək lazımdır: "Bu şəhərlə bağlı xain planları, bədxah niyyətləri olanlar bilməlidir ki, nə onlara burada konsulluq açılmasına imkan veriləcək, nə də məkrli ssenarilərini həyata keçirmək üçün 5-10 min ermənin qeyd-şərtsiz qayıdışına şərait yaradılacaq. Azərbaycan dövlətinin mövqeyi və şərtləri hər kəsə aındır.

Bu baxımdan, Xankəndidə müxtəlif QHT tədbirləri, beynəlxalq konfranslar, müxtəlif idman yarışları keçirilməsini təklif edirəm. Bununla həm şəhərimizin dünyaya tanıtılması üçün ciddi təbliğat işləri görülmüş ola bilər, həm də, dediyim kimi, Xankəndi barədə hansısa çirkin planlar quranlar nəticə çıxararlar".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Emil SALAMOĞLU

Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin ötən həftə Əbu-Dabidəki görüşü diqqətlərdən kənarda qalmadı, onu tək Bakıda və İrəvanda izləmədilər, böyük təşkilatların və dövlətlərin də adından qiymətləndirmələr səsləndi, hətta Vaşinqtondan sorğu gəldi ki, Ağ Ev də tərəflərin tezliklə sülh sazişi imzalayacağına ümidlidir.

Hüseynbala SƏLİMOV

Bizə elə gəlir Kremlin çabaları davam edəcək, çünki nə Bakı, nə də İrəvanla münasibətlərin normalaşmasına hələ ki hər hansı işarə yoxdur.

İrəvanda proseslər davam edir. Paşinyan moskvayönümlü qüvvələri zərərsizləşdirməklə, erməni kilsəsini neytrallaşdırmaqla məşğuldur və həm də özünün yeni konstitusiyası ilə, Ermənistanın yeni regional siyasəti ilə bağlı, Türkiyə və Azərbaycanla yaxınlaşmanın İrəvan üçün çox zəruri olması haqqında bəyannatlarını səsləndirməkdədir.

Elə Əbu-Dabi görüşünü də bu xüsusdakı daha bir ciddi və praktiki addım hesab etmək olar - görüş zamanı hər hansı sənəd imzalanmasa da tərəflərin indiki məqamda bir araya gəlməsi təkcə erməni dini və kriminal-siyasi müxalifətinə yox, elə Moskvaya da ciddi ismarış oldu.

Əlbəttə, bizi daha çox Bakı ilə Moskvaya arasındakı münasibətlər maraqlandırır və həttə narahat edir, çünki Kremlin Azərbaycana qarşı son təzyiqlərlə bağlı hansısa mülayimləşdirmə cəhdləri hələ ki müşahidə olunmur.

Ötən həftə Vladimir Putinin Bakıda olan elçisi ən yüksək səviyyədə, Azərbaycan Preziden-

ti tərəfindən haqlı olaraq qəbul edilmədi, çünki indi cavabı Moskvaya yox, Bakı gözləyir.

Kreml çözülməmiş qalan təyyarə qəzası, eləcə də son günlərdə azərbaycanlılara qarşı baş verən qeyri-insani hərəkətlərlə bağlı hələ də Bakını qanə edə biləcək izahat verməyibdir, hərçənd burada formal izahdan daha çox Moskvanın üzr istəməsi və əsas da təqsirkarları cəzalandırması lazımdır: hər şey göz önündədir və Moskvanın özünün bu hərəkətlərinə hər hansı formada haqq qazandırmaq üçün kiçikcik belə əsasları yoxdur.

Amma Moskvaya tələsmir. Bəlkə də ona görə ki, o münasibətləri normalaşdırmağa yox, əksinə, onları daha da gərgin vəziyyətdə saxlamağa cəhd edir, çünki bunlar keçmiş sovet məkanı ilə bağlı özlərinin "yaxın plan"larını qətiyyətlə gizlətmirlər. Müqayisə bir az uğursuz olsa da, deyilənə görə, vəhşi heyvanlar ov məkanlarını xüsusi qaydada işarələyirlər. İndi bunlar da belə edir, ilk fürsətdə keçmiş sovet məkanının onlara məxsus olduğunu gözə soxmağa çalışırlar.

Son Suriya hadisələrindən sonra dedik ki, Kreml bizə qarşı nəşə edəcək və Ankaraya işarə edəcək ki, Dəməşqin onun nəzarətinə buraxılmasının hansısa formada əvəzi olmalıdır və tezliklə məşhur təyyarə olayı baş verdi. Bəlkə bu hadisələrin bir-biri ilə tam əlaqəsi yoxdur, amma Kreml əhlinin təfəkkür tərzini bizə tanıdır: bunlar sözün əsl mənasında dünyaya böyük bazar kimi baxır, hərçənd həttə bazarın da qanun-qaydaları olur.

Qərbin ziddiyyətli siyasəti də bunların qolunu açır. Xüsusən də Nobel sevdası ilə yaşayan qoca Trampın bəzi hallarda sərəsəm siyasəti bunlarda təsəvvür yaradır ki, məqsədlərinə çatmaqda hansısa ciddi müqavimətlə qarşılaşmayacaqlar.

Belə olacaqmı? Birmənalı demək olmur. "Qızdırmalı" Tramp dövrü uzağı dörd il çəkəcək. Həm də son günlərdə Tramp Rusiyaya və Putinə qarşı sərt danışmağa başlayıb.

Əvvəl Kiyevə silah verməyəcəyini dedi, daha sonra bildirdi ki, yox, Ukraynanı silahlandırmaqda davam edəcək, üstəgəl, V.Putini "insanları öldürməkdən həzz almaq"da ittiham etdi. Bu

sətiləri yazarsa deyildi ki, Tramp yaxın günlərdə Moskvaya qarşı sərt bəyannatla çıxış edəcəkdir.

Mən vaxtilə sovet lideri Leonid Brejnevlin hakimiyyətinin son illərini görmüşəm. Onu "ovundurmaq üçün" yaxasına gündə bir medal taxırdılar.

Demirəm Donald Tramp çarəsiz qocadır, yox, ilk baxışda buna bənzəmir. Amma ondan qoca və həttə huşsuz hesab edilən Co Bayden bir çox məsələlərdə özünü daha təmkinli və tox aparırdı, ən azı Nobel eşqi ilə yanib - tökülmürdü.

Prinsipcə, Trampın köməkçiləri ona başa sala bilirdi ki, əvvəlcə iş görmək lazımdır və bu, dəyərli iş olarsa, Nobel də özü-özünə gələcəkdir.

Həm də Ronald Reyqan Nobel almamışdı, amma bu adam soyuq müharibədə qalib olmuş və kommunist dünyasını çökdürmüşdü. İndi nə olsun? Durub deyək ki, Obamanın dünya siyasətində xidmətləri Reyqaninkindən çox olubdur? Axı hamı bilir ki, Obamaya mükafat daha çox ilk qara-dərili prezident kimi verilməmişdi...

Bizə elə gəlir ki, Trampın bu adama qarşı elə antipatiyası (birinci hakimiyyəti dövründə xüsusi şövqlə onun qərarlarını ləğv edirdi) var ki, heç cür özünə sığışdıra bilmir: necə olur mulat Obama Nobel alır, amma ona bu mükafatı vermirlər?..

Halbuki nəinki bəzi ədəbiyyat - sənət adamları (Tolstoy, Sartr və b.), hətta siyasətçilər özlərini belə mükafatlardan, necə dəyərlər, yuxarıda tutublar: məsələn, hətta Mixail Qorbaçov belə vaxtilə, səhv etməmiş, mükafatın təqdimat mərasiminə gəlməmişdi...

Odur ki, nə qədər çalışsaq da özümüzü dünyanın bu cür əcaib reallıqlarından tamamən kənarda təsəvvür edə bilmərik. Elə bu səbəbdən də "Kremləndən daha nə gözləmək olar?" kimi sualların cavabı həm də bu reallıqlardan asılıdır. Dünyanı çox təəssüf ki, öz hisslərini tam cəmləyə bilməyən adamlar idarə edir. Biri hansısa mükafatın eşqi ilə alışıb yanır, digəri isə hələ də öz uşaqlıq komplekslərindən (lap Freydsayağı) qurtula bilmir, az qala, yatanda da, duranda da "SSRİ" deyir...

İyulun 12-də Türkiyənin dövlət televiziyası olan TRT-də yayımlanan bir süjet Azərbaycan cəmiyyətində və bütün Türk dünyasında dərin təəssüf və hiddətlə qarşılandı. Belə ki, “TRT Kürdi” kanalı Güney Azərbaycanın qədim və strateji şəhərlərindən biri olan Urmiyanı “kürd şəhəri” kimi təqdim etdi, kürd musiqiləri və kürd dilində hazırlanan reportajla Urmiyanın kimliyini təhrif edən, tarixi və milli reallığa zidd bir mənzərə yaratdı.

Bəs bu hadisə sadəcə bir redaksiya səhlənkarlığı, ca-

TRT-nin Urmiya xətası: vicdanlı yanıqla, yoxsa təxribat? - reaksiyalar

Türkiyənin dövlət televiziyasında Güney Azərbaycanın qədim bölgəsinin “kürd şəhəri” kimi təqdim edilməsi etiraz və təəssüf doğurdu - tanınmışların fərqli izahı

hillik və ya “vicdanlı yanıqla” idi, yoxsa daha dərin, şüurlu şəkildə həyata keçirilmiş bir təxribat idi?

Urmiya Azərbaycan türklərinin minillər boyu yaşadığı və mədəniyyət mərkəzi kimi formalaşmış bir şəhərdir. İslam coğrafiyaşünasları - başda İstahri olmaqla - Urmiyanı Azərbaycanın ən böyük şəhərlərindən biri kimi təsvir ediblər. Şəhər əsrlərdir azərbaycanlıların əsas məskənlərindən biri olmaqla yanaşı, həm də Güney Azərbaycanın strateji və simvolik əhəmiyyət daşıyan mərkəzlərindən biridir.

“TRT Kürdi” isə öz süjetində bu açıq-aydın tarixi gerçəyi yox sayaraq, şəhəri kürd şəhəri kimi təqdim etməklə Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinə, ümumiyyətlə, Türk dünyasının qaradışlıq bağlarına kölgə salır. DAK-ın (Dünya Azərbaycanlıları Konqresi) nümayəndəsi Nürəddin Qərevinin də qeyd etdiyi kimi, əgər obyektivlik prinsipi qorunacaqdısa, o halda eyni reportajda bölgədə kürd silahlı dəstələrinin Sulduz, Xoy, Maku və Urmiya ətrafında azərbaycanlılara qarşı törətdiyi zorakılıqlar da göstərilməli idi. Lakin belə olmadı.

Bəzi məqamlarda dövlət qurumlarının və media orqanlarının faktlara yanlış yanaşması mümkündür. Belə hallarda üzr istənilir, səhv düzəldilir. Amma Urmiyanın tarixi və demoqrafik gerçəkləri o qədər açıq və danılmazdır

ki, bu səhlənkarlığı, sadəcə, məlumatsızlıq və ya texniki səhv kimi izah etmək olduqca çətindir.

Türkiyənin tanınmış elm adamı, Qazi Universitetinin professoru Aygün Attarın sərt tənqidi də bu nöqtəyə işarə edir: belə bir səhv ya cahillikdir, ya da “proqram məsuliyyətçilərinin xəyanətidir”. Üstəlik, xəritədə bölgənin “Kürdüstan” kimi təqdim edilməsi, kürd musiqiləri və simvollarının süjetə dominant şəkildə yerləşdirilməsi onun şüurlu şəkildə hazırlanmış və siyasi məna daşıyan bir addım olduğu ehtimalını daha da gücləndirir.

“Bununla da kifayətlənməyərək, bir də sərhəddən kənarda, həm də Türkiyə sərhədinə təxminən 50 km məsafədə yerləşən, eyni zamanda İraq sərhədinə çox yaxın olan, tarix boyunca Azərbaycan türklərinin ən sıx yaşadığı, son dərəcə strateji bölgəni kürd şəhəri kimi təqdim etməkdə məqsəd nədir? Heç olmasa Türkiyə Diyanət Vəqfinin nəşr etdiyi İslam Ensiklopediyasını oxusaydınc... Başda İstahri olmaqla, İslam coğrafiyaşünasları X-XIII əsrlərdə havasını, suyunu və meyvələrini təriflədikləri Urmiyanı (Rumiyyə/Urumiyyə) Ərdəbil və Marağa şəhərlərindən sonra Azərbaycanın üçüncü böyük şəhəri kimi təsvir etmişlər.

TRT dövlət büdcəsindən, Türk millətinin vergiləri hesabına maliyyələşir. Ona görə də Türk kimliyinə qarşı bu cür

açıq hörmətsizlik qəbul edilməzdir. “TRT Kürdi” dərhal Güney Azərbaycan türklərindən üzr istəməli və bu xəritəni düzəltməlidir. Bu məsələ təkcə “bir xəritə səhvi” deyil, milyonlarla Güney Azərbaycan türkünün tarixini, kimliyini silmək cəhdidir”.

Son illərdə Türkiyə daxilində və regionda kürd məsələsi ətrafında yaranmış vəziyyət bəzi dairələrdə “kürd sevimliliyi” tendensiyasını gücləndirib. “TRT Kürdi”nin fəaliyyət məntiqi də bəzən bu tendensiyanın təbliğatına xidmət edir. Belə təxribat xarakterli materialların yayılması isə həm Güney Azərbaycanda, həm də ümumən Türk dünyasında ciddi narazılıq doğurur və Ermənistan, İran və digər mərkəzlər tərəfindən də sui-istifadə edilə bilər.

Azərbaycan və Türkiyə münasibətləri tarix boyu yalnız qaradışlıq və tərəfdaşlıq deyil, həm də bir-birinin milli kimliyinə, tarixinə və ərazi bütövlüyünə hörmət üzərində qurulub. Türkiyə ictimaiyyəti və dövlət orqanlarının çoxu da bu prinsiplərə həmişə sadıq qalıb. Amma “TRT Kürdi”nin bu mövqe ilə ziddiyyət təşkil edən addımı təkcə bir jurnalist səhvi deyil, həm də bu möhkəm münasibətlərdə təhlükəli bir çat yarada biləcək məsuliyyətsizlikdir.

Cənubi Azərbaycan Milli Müqavimət Təşkilatının mətbuat katibi Məcid Araz “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, reportajı hazırlayanlar Türkiyənin

kürd əsilli vətəndaşlarıdır: “İstər-istəməz onlarda kürd milliyyətçiliyi özünü büruzə verir. “TRT Kürdi”nin əsas redaktorundan tutmuş ən aşağı vəzifədə olan əməkdaşına qədər kürd əsillidir. Kürdlərin qədimdən bəri xəritə şəklində olsa da “Böyük Kürdüstan” iddiaları var. Düşünürəm ki, bu daha çox “TRT Kürdi”nin səviyyəsində olan məsələdir və Türk dövlətinin, bütövlükdə TRT kanalının siyasəti deyil. Güney Azərbaycan ictimaiyyətində və mediasında bununla bağlı müəyyən etirazlar da oldu. TRT rəhbərliyi gerək məsələ ilə bağlı mövqeyini bildirsins. Biz də üzərimizə düşəni edəcəyik ki, növbəti dəfə belə hal yaşanmasın. Milli fəallar, fərqli təşkilatlar əlaqəli yerlərə artıq öz etirazını bildirib. O cümlədən bizim təşkilat bu məsələdə fəallıq göstərdi”.

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin üzvü Sabir Rüstəmxanlı qəzetimizə açıqlamasında bildirib ki, belə reportajları kürd əsilli jurnalistlər hazırlayırlar: “Bu jurnalistlər “Böyük Kürdüstan”ın təbliğatı ilə məşğul olurlar. Separatçılar Urmiyaya göz dikib deyərək, hesab edirlər ki, Urmiya onların şəhəridir. Bu yaxınlarda Urmiyada xalqın böyük etirazı başlanmışdı. Şimali İraqın neft pulları ilə kürdlər silahlandırılır və Güney Azərbaycanda tarixi torpaqlarımıza iddia irəli sürürlər. Görünür, separatçıların təsiri artıq “TRT Kür-

İranda Səlcuq dövrünə aid tarixi məkan dağıdılıb

İsfahan bələdiyyəsi ağır texnika ilə Səlcuqlu dövrünə aid “Kəməz zərrin” tarixi məkanını dağıdıb. Gunaz.tv yazır ki, bu haqda İran mediası məlumat yayıb.

“İsfahan bələdiyyəsi gecə vaxtı ağır texnika və buldozərlə tarixi abidəyə hücum etdi”, - məlumatda deyilir. Bir müddət əvvəl arxeoloq və ekspertlər həmin məkanın əhəmiyyətini vurğulamış və bu ərazidə torpaq altında qalan memarlıq və başqa tarixi əsər nümunələrinin üzə çıxarılması üçün Mədəni İrs Təşkilatının icazə verməsini tələb etmişdilər. Azərbaycanlı mədəni fəallar bunun bilərəkdən edildiyini və İsfahanda türk dövlətlərinə aid tarixi izlərin silinməsi məqsədilə həyata keçirildiyini bildiriblər.

Urmu gölünün su payı şəkər zavoduna verilir

Ekologiya üzrə ekspert doktor Əhməd Baybordi Urmu gölünün bərpası üçün ayrılması nəzərdə tutulan Gəderçay marşrutundan 400 milyon kubmetr suyun Mahabad (Soyuqbulaq) Şəkər Zavoduna su verilməsi üçün ayrıldığını göstərən sənəd dərc edib. “Bu qədər adamı ələ saldınız, gölün bərpa büdcəsini Mahabad Şəkər Zavoduna su çatdırmaq üçün Zab tunnelinə xərclədiniz.” - deyərək Əhməd Baybordi bildirib.

Qeyd edək ki, Həsən Ruhani hökuməti dövründə Qərbi Azərbaycanın yerli olmayan valisi (Bocnurd kürdlərindən olan) Məhəmməd Mehdi Şəhriari Urmu Gölünün Bərpası Qərargahının göstərişlərinə məhəl qoymayaraq, köhnəlmiş şəkər zavodunun Məşhəddən Mahabada köçürülməsinə zəmin yaratdı. Bu tendensiya İbrahim Reisi administrasiyası dövründə də davam etdi və digər yerli olmayan qubernator Məhəmməd Sadiq Motamedinin (Kirmanşahdan olan kürd) dəstəyi ilə fabrik Soyuqbulaq bölgəsinə köçürüldü.

Bu qərarın nəticəsində Urmu gölü hövzəsində şəkər çuğundurunun becərilməsi sürətlə artdı.

Hazırda Qərbi Azərbaycan vilayətində iki milyon tondan çox şəkər çuğunduru emal edən altı şəkər zavodu fəaliyyət göstərir ki, bu da ölkənin ümumi istehsalının 40 faizinə bərabərdir. Qeyd edək ki, Urmu gölünün bərpası üçün nəzərdə tutulan əsas strategiyalardan biri göl hövzəsində su tutumu az olan məhsulların əkilməsidir. Qeyd edək ki, şəkər çuğunduru su tələbatı olduqca yüksək olan məhsullar sırasındadır.

Beləliklə, aydın görünür ki, rejimin gölün qurumasını guya iqlim dəyişikliyi ilə əlaqələndirməsi tamamilə uydurmadır. Rəsmi şəxslər məqsədli olaraq gölün quruması üçün iqtisadi davamlılığı olmayan, böyük su sərfiyyatı tələb edən layihələri Urmu gölü ətrafında həyata keçirir.

di”yə çatıb. Doğrudur, Urmiyada kürdlər, aysorlar yaşayır, lakin bu o demək deyil ki, ora kürdlərin ərazisidir. Belə təbliğatın cavabı Türkiyə mediasında da verilməlidir. Urmiya qədimlərdən Azərbaycanın paytaxtı olub, oranı kürd ərazisi kimi göstərmək nə məqsədi daşıyır?! Bunun bir açıqlaması var: kürdlər Cənubi Azər-

baycanda bizim torpaqlarımıza göz dikiblər. Lakin “TRT Kürdi”də gedən material nə kanalın, nə də Türkiyənin mövqeyi sayıla bilməz. Bu, sadəcə, bir qism şəxsin təxribatıdır, Urmiyada qarşılarına çıxan kürdlərin fitvası ilə belə bir veriliş hazırlayıblar”.

□ **Şahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Müsavat”

Xəbər verdiyimiz kimi, Azərbaycan Mətbuat Şurası "Sputnik Azərbaycan" agentliyinin əməkdaşlarının saxlanılması ilə bağlı yayılan fikirlərə cavab olaraq beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət ünvanlayıb. Müraciətdə bildirilib ki, son illər Rusiya Federasiyası xarici siyasətdə təsir aləti kimi mediadan daha fəal istifadə edir və bu istiqamətdə aparılan fəaliyyətlər suveren dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilə, ictimai institutların fəaliyyətinin pozulması və siyasi sabitliyin təhdid olunması ilə nəticələnir.

Xüsusilə qeyd olunur ki, bu praktika "Sputnik" agentliyinin fəaliyyəti üzərindən özünü daha qabarıq şəkildə göstərir. Bəyanatda həmçinin deyilir ki, "Sputnik Azərbaycan"a əvvəllər bir neçə il Rusiya xüsusi xidmət orqanlarının karyera zabiti, Baş Kəşfiyyat İdarəsi (QRU) ilə sıx bağlı olan Vitali Denisov rəhbərlik edib.

Müraciətdə o da qeyd edilib ki, Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin (FTX - "FSB") filialından başqa bir şey olmayan "Sputnik Azərbaycan" agentliyinin əməkdaşlarının saxlanılması ilə bağlı yaranmış vəziyyətdə beynəlxalq jurnalist və hüquq müdafiə təşkilatları, ilk növbədə Rusiya Jurnalistlər İttifaqının təmsil etdiyi guya müstəqil jurnalist təşkilatlarının xüsusi xidmət orqanları ilə əlaqəsi, onların siyasi təsir və informasiya manipulyasiyası vəsiyyəsinə çevrildiyi barədə düşünməlidir.

“FSB”nin Bakıda kəsilən “qolu” - hibrid savaşaçılarının baş hədəfi

Rusiyanın Azərbaycana qarşı apardığı informasiya müharibəsində daha hansı addımlar atıla bilər? - ekspert rəyi

Mətbuat Şurası İdarə Həyatının üzvü Azər Həsərov Sherg.az-a açıqlamasında deyib ki, Azərbaycan informasiya müharibəsinə hazırdır və adekvat cavab vermək iqtidarındadır. İLH üzvü qeyd edib ki, Azərbaycan dövləti bu məsələdə ta-

mamilə qanun çərçivəsində hərəkət edib. Onun fikrincə, Azərbaycan ərazisində fəaliyyət göstərən istənilən şəxs - jurnalist və ya hər hansı digər sahənin nümayəndəsi - ölkənin suveren qanunlarına əməl etməli və milli təhlükəsizlik maraqları-

na hörmətlə yanaşmalıdır.

Rusiyanın Azərbaycana qarşı uzun illərdir apardığı informasiya müharibədə daha hansı addımlar atıla bilər? Bu hibrid savaş son həbslərlə başa çatmış sayıla bilərmi, yoxsa hələ də təhlükələr qalır? Çünki

Rusiya Telegram kanalları dezinformasiya yaymaqda davam edirlər.

Mətbuat Şurası sədrinin müavini, Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsinin dekani Vüqar Zifəroğlu mövzunu "Yeni Məsavat" üçün şərh etdi. Müsahibimiz bildirdi ki, Rusiyanın Azərbaycana qarşı uzun illərdir apardığı informasiya müharibəsi klassik hibrid savaş nümunəsidir və burada əsas məqsəd ictimai rəyi manipulyasiya etmək, cəmiyyət daxilində parçalanma yaratmaq və Azərbaycanı müəyyən şərtlərə məcbur etməkdir.

"Vurğulamalıyıq ki, rusiyalı Telegram kanallarında, bəzi internet saytlarında və so-

toxumu səpmək məqsədi güdən yalan xəbərlər yayılır. Bu, tipik hibrid müharibə taktikasıdır. Məqsəd yalnız informasiya ötürmək deyil, emosiyalara təsir edərək davranışları və düşüncə tərzini dəyişməkdir. Bu şəbəkənin bir hissəsinin zərərsizləşdirilməsi informasiya təhlükəsizliyi baxımından ciddi məqamdır. Lakin unutmayaq, Rusiyanın informasiya müharibəsi taktika dəyişdirərək davam edir. Fiziki təxribatçılar ifşa edilsə də, onların yerini indi rəqəmsal manipulyatorlar və alqoritm üzərindən işləyən strukturlaşdırılmış dezinformasiya maşını tutur. Bu baxımdan, ümumiyyətlə, informasiya təhlükəsizliyi yalnız hüquq-mü-

Rusiya uğrunda ölənlər azərbaycanlılar - dəyərməmi?

Həm "Vaqner" in, həm rus ordusunun tərkibində döyüşən həmvətənlərimiz var - onları buna vadar edən şok səbəblər sadalandı

Xəbər verdiyimiz kimi 2 azərbaycanlı "Vaqner" özəl hərbi birləşmənin tərkibində döyüşüb. Bakı şəhəri Səbəyev Rayon Məhkəməsində Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) istintaqı aparılan cinayət işi üzrə 1991-ci il təvəllüdlü Ramil Ramiz oğlu Əliyev və 1974-cü il təvəllüdlü İsmayıl Buludxan oğlu Həsənovun barəsində həbs-qətimkan tədbirinin seçilməsi ilə bağlı məhkəmə prosesi keçirilib.

İş materiallarından aydın olub ki, DTX tərəfindən həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində müəyyən edilərək ələ keçirilmiş və istintaqa təqdim olunmuş həmin şəxslər tərəfindən xaricdə və Azərbaycan Respublikasında müxtəlif cinayət əməlləri törədilib.

Belə ki, onlar xarici ölkə ərazisində qəsdən adam öldürmə, şəxsiyyət əleyhinə digər ağır və xüsusilə ağır cinayətlər törətdiklərinə görə məhkum olunaraq həmin ölkənin cəzaçəkmə müəssisələrində olduqları zaman "Vaqner" silahlı birləşməsinin rəhbəri olmuş Yevgeni Priqojin tərəfindən şəxsən seçilərək cəzalarının icrasından yayınılaraq, razılaşdırılmış vəsait müqabilində müxtəlif hərbi əməliyyatlara cəlb ediliblər.

Onlar müxtəlif ölkələrin ərazilərində odlu silahlardan

və partlayıcı vasitələrdən istifadə etməklə təlim və döyüş əməliyyatlarında iştirak etmiş, digər Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının da ölkə hüddlarından kənarda belə əməllərə təhrik edilməsi istiqamətində fəaliyyət göstəriblər.

Ümumiyyətlə, həm Rusiya ordusunun tərkibində, həm də "Vaqner"də azərbaycanlıların döyüşməsi bir faktdır. Ukrayna cəbhəsində rus ordusu üçün döyüşüb həlak olan azərbaycanlılar az deyil. Əslində daha əvvəl də İŞİD, "Əl-Nusra" və digər qanunsuz silahlı birləşmələrin tərkibində döyüşən azərbaycanlılar olub. Onların bəziləri bunu pula görə etsə də, bir çoxu "islam uğrunda cihad"

ideyasına aldanaraq İraq, Suriyadakı münaqişələrə cəlb olunublar. İndi isə Yaxın Şərqdə bu terror qrupları xeyli sıradan çıxarılıb, əvəzində Ukrayna cəbhəsində döyüşən azərbaycanlıları görmək olur.

Onları buna vadar edən nədir - yalnız maddi maraqları?

Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri, deputat Arzu Nağıyev "Yeni Məsavat"a deyib ki, Azərbaycan cəmiyyətində son illər radikal silahlı birləşmələrə qoşulan vətəndaşların sayı azalsa da, bu proses tam dayanmayıb: "Sadəcə forma və coğrafiya dəyişib. Bir zamanlar Suriyada, İraqda "cihad" adı al-

tında ekstremist qruplara cəlb edilən azərbaycanlılar vardı. 1991-ci il təvəllüdlü Ramil Əliyev və 1974-cü il təvəllüdlü İsmayıl Həsənov Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin apardığı əməliyyat nəticəsində ifşa olunub və barələrində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. Bu şəxslər nə etdiklərini yaxşı bilirdilər. Xarici ölkə ərazisində, konkret olaraq Rusiya Federasiyası tərəfindən qeyri-qanuni yollarla, müzdlülük əsasında döyüşmüş, orada xüsusi təlimlər keçmiş, digər Azərbaycan vətəndaşlarını da bu yolla cəlb etməyə çalışıblar. Bu əməlləri ilə onlar milli və beynəlxalq hüquq kontekstində dövlətin suverenliyinə, ictimai sabitliyə və

beynəlxalq nüfuzuna yönəlmiş təhdid mənbəyinə çevriləblər".

Deputat deyib ki, "Vaqner" adı artıq dünyada tək bir qrup müzdlü döyüşçü anlamına gəlmir: "Bu ad altında müxtəlif ölkələrdə dövlət çevrilişləri, siyasi sui-qəsdlər, etnik təmizləmələr və insanlıq əleyhinə cinayətlər törədilib. Bu birləşmənin lideri olmuş Yevgeni Priqojin bir tərəfdən Putinə xidmət edirdi, digər tərəfdən Kreml üçün qara işləri həyata keçirən "kölgə ordusu" rolunu oynayırdı. Bizim vətəndaşların belə bir təşkilata qoşulması yolverilməzdir. Aydındır ki, bu məsələdə şəxslərin kriminal keçmişi və hüquqi-mənəvi deqradasiya amili xüsusi rol oynayır. Bu şəxslərin hər ikisi əvvəllər ağır cinayətlərə görə məhkum olunmuş, cəzaçəkmə müəssisələrində olarkən "Vaqner" başçısı tərəfindən cəlb edilmiş şəxslərdir. Rusiya bu praktikanı geniş şəkildə həyata keçirirdi. Həbsdə olan şəxslərə azadlıq və pul vəd edilirdi. Əvəzində isə onlar Ukraynanın Donetsk, Baxmut, Mariupol kimi cəbhələrinə "ət maşınına" göndərilirdi".

Deputat bildirib ki, müasir informasiya dövründə gənclər, hətta yaşlı insanlar belə doğru yönəldilməkdə, xarici təsirlərin, təbliğatların və dezinformasiyaların qurbanına çevrilə bilərlər: "Əvvəllər bu boşluğu radikal dini ideologiyalar doldururdu. Bu gün isə siyasi-kriminal avtorizmlərlə şəxslər cinayətkar təşəbbüslərin icraçısına çevrilirlər. Qanuni yollarla ölkədə hə-

yatını qura bilməyən insanlar "Vaqner" kimi strukturlarda özələrini "keşf" etdiklərini düşünür. Amma nəticə ya ölüm olur, ya ömürlük həbs. Bu gün Azərbaycan dövləti bu tip fəaliyyətlərə qarşı konkret hüquqi və təhlükəsizlik tədbirləri görür. Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən həyata keçirilən əməliyyatlar, məhkəmə qərarları və cinayət işləri təsdiqləyir ki, bu cür fəaliyyətə dövlət səviyyəsində ciddi reaksiya verilir".

Deputat deyib ki, bu gün ortaya çıxan sual budur - niyə bir Azərbaycan vətəndaşı öz dövlətinə deyil, başqa bir ölkənin diktatoruna xidmət etməyə razı olur: "Bu, tək maddi çətinliklərlə izah oluna bilməz. Burada ideoloji, mənəvi, vətəndaşlıq məsuliyyəti boşluqları var. Və bu boşluğu yalnız uzunmüddətli maarifçiliklə doldurmaq mümkündür. Azərbaycan vətəndaşının yeganə döyüş meydanı onun Vətənidir. O, yalnız öz torpağını qorumaq, öz bayrağını ucalda bilmək üçün silaha sarılmalıdır. Heç bir şəraitdə, nə pul, nə "ikinci şans", nə də ideoloji təbliğat Azərbaycan vətəndaşının hansısa imperiya maraqlarına xidmət etməsinə əsaslandırılmalıdır. Ukraynada Rusiya tərəfindən döyüşərək həlak olan azərbaycanlılar kimin üçün öldülər? Bu sualın cavabını onlar artıq verə bilməz. Amma biz verə bilərik. Azərbaycan vətəndaşı yalnız Azərbaycan uğrunda vuruşmalıdır".

■ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,** "Yeni Məsavat"

Azərbaycan Rusiya işğalından əziyyət çəkən Ukrayna ilə əməkdaşlığını növbəti dəfə davam etdirir, həmçinin onun genişləndirilməsi üçün addımlar atır. Bu günlərdə Bakıda Azərbaycan-Ukrayna Hökumətlərarası Komissiyasının 5 ildən sonra sayca 13-cü iclası keçirilib. Xatırladaq ki, komissiyanın 12-ci iclası 2020-ci ilin yanvarında Kiyevdə baş tutmuşdu.

Bu il hibrid formada keçirilən iclasda iki ölkə arasında iqtisadi əməkdaşlığın əsas aspektləri müzakirə olunub, onun genişləndirilməsi üçün Fəaliyyət Planı qəbul edilib. Komissiyanın həmsədri, energetika naziri Pərviz Şahbazovun fikrincə, belə bir planın qəbulu ölkələr arasında əməkdaşlığı yeni mərhələyə yüksəldəcək.

Iclasda P.Şahbazov qeyd edib ki, Fəaliyyət Planı enerji, faydalı qazıntılar, kənd təsərrüfatı və digər perspektivli sahələrdə, həmçinin sənaye parkları və azad iqtisadi zonalarda mövcud imkanlardan geniş istifadəni təşviq edəcək. Görüşdə ikitərəfli münasibətlərin qarşılıqlı etimada və səmərəli tərəfdaşlığa əsaslandığı vurğulanıb. Azərbaycanın Ukraynaya davamlı humanitar dəstəyinə görə minnətdarlıq ifadə edilib. Müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın inkişafına dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Hökumətlərarası Komissiyanın iclasında iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi, ticarət və sənaye, enerji, nəqliyyat və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, elm və təhsil, mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığın cari vəziyyəti və potensial imkanlar müzakirə edilib.

Komissiyanın Ukrayna tərəfindən həmsədri, energetika naziri German Qaluşenko deyib ki, ölkələrimizi güclü tarixi əlaqələr, qarşılıqlı hörmət, regional əməkdaşlıq və davamlı inkişaf üçün ortaq baxış birləşdirir: "Ukrayna Azərbaycanla strateji tərəfdaşlığa böyük əhəmiyyət verir. Azərbaycan Ukraynanı enerji avadanlıqları ilə dəstəkləyən ilk ölkələrdən biri olub və enerji sahəsində göstərilən bu dəstək bizim üçün həyati rol oynayır. İnənirəm ki, bu iclas ölkələrimiz arasında uzunmüddətli tərəfdaşlığın əsaslarını gücləndirmək üçün yeni birgə təşəbbüsləri müəyyən etməyə imkan verəcək".

Ukrayna Energetika Nazirliyinin iclas barədə açıqlamasında isə qeyd olunur ki, Ukrayna Azərbaycanla təbii qazın hasilatı, saxlanması və nəqli sahələrində əməkdaşlığı genişləndirmək üçün potensial görür: "Biz qaz sektorunda əməkdaşlığın yeni formalarına açıq. Xüsusilə Ukrayna beynəlxalq qaz anbarı üçün öz yeraltı qaz anbarlarını təklif edir. Bizim yeraltı qaz anbarlarımız Avropada ən böyükdür və gömrük anbar rejimi altında xarici şirkətlərin ixtiyarına verilir".

Açıqlamaya əsasən German Qaluşenko qeyd edib ki, nəqliyyat dəhlizlərinin, xüsusilə Orta dəhlizin təkmilləşdirilməsi yolu ilə hər iki ölkənin tranzit potensialının inkişafına xüsusi diqqət yetirilib.

Energetika nazirinin müavini Nikolay Kolesnik də iclası yüksək qiymətləndirib: "Biz Azərbaycan xalqının Ukrayna ilə həmrəyliyi yüksək

Bakıdan Kiyevə uzadılan kömək əli - yeni tərəfdaşlıq nə vəd edir?

Rusiyanın işğalından əziyyət çəkən Ukrayna ilə yeni əməkdaşlıq sənədindən qarşılıqlı gözləntilər var

qiymətləndiririk. Energetika sektoruna dəstək xüsusilə vacib idi və bu, çətin şəraitdə enerji sistemimizin sabitliyini təmin etməyə kömək etdi". Onun sözlərinə görə, yol xəritəsinin imzalanması ilə yanaşı, tərəflər əməkdaşlığın gələcək addımlarını da müzakirə ediblər. Onların arasında birgə enerji layihələri, bərpaolunan enerjinin inkişafı və Ukrayna şirkətlərinin Azərbaycanın enerji infrastrukturunun modernləşdirilməsinə cəlb edilməsi kimi məsələlər var: "Ukrayna Azərbaycan şirkətləri ilə enerji, infrastruktur və innovasiya sahələrində tərəfdaşlığın gücləndirilməsində maraqlıdır. Biz yeni investisiyalara və layihələrə açıq".

Nikola Kolesnik həmçinin Ukraynanın dövlət və özəl şirkətlərinin birgə enerji layihələrinə, xüsusən SOCAR və digər azərbaycanlı tərəfdaşlarla birgə fəaliyyətə qoşulmağa hazır olduğunu qeyd edib: "Ukrayna və Azərbaycan enerji sektorunda strateji tərəfdaşlığı gücləndirmək istəklərini təsdiqləyiblər ki, bu da əməkdaşlıq üçün yeni perspektivlər açır və dövlətlərin enerji təhlükəsizliyinə artırır".

Müzakirələrdən sonra Hökumətlərarası Komissiyanın iclasının yekunlarına dair Protokol imzalanıb. Komissiyanın 14-cü iclasının Kiyev şəhərində keçirilməsinə qərar verilib.

Azərbaycanın baş naziri Əli Əsədov Bakıda olan Ukraynanın energetika naziri German Qaluşenko ilə görüşüb. Rəsmi məlumata əsasən, görüş zamanı Azərbaycanla Ukraynanın tarixən bir-birinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə göstərdiyi ardıcıl dəstəyin vacibliyi vurğulanıb. İki ölkə arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafından məmnunluq ifadə olunub.

Qeyd edək ki, genişmiqyaslı Rusiya hücumundan əvvəl Azərbaycanla Ukrayna arasında iqtisadi əlaqələr dinamik inkişaf edib. Belə ki, iqtisadi-ticarət əlaqələrin inkişafı məqsədilə 2018-ci ildə Kiyevdə Azərbaycan Ticarət Evi, 2019-cu ildə isə Bakıda Ukrayna Ticarət Evi açılıb. 2020-2021-ci illər dövründə iqtisadi əməkdaşlığın inkişafı Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenskinin Azərbaycana rəsmi səfəri (16-17 dekabr 2020-ci il) nəticəsində əldə edilmiş əsas razılaşmalarla müəyyən edilib. Bu, ilk növbədə, Ukraynada energetika, nəqliyyat və telekommunikasiya infrastrukturunu sahələrində investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi üzrə konkret tapşırıqların icrasına, o cümlədən kimya sənayesi, aqrar-sənaye kompleksi, ərzaq təhlükəsizliyi və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafına aiddir.

Azərbaycan liderinin 2022-ci il yanvarın 14-də Uk-

raynaya səfəri zamanı Ukrayna Prezidenti V.Zelenski ilə əldə olunmuş razılaşmalar ticarət, nəqliyyat, infrastruktur, enerji və enerji təhlükəsizliyi, kənd təsərrüfatı və ərzaq təhlükəsizliyi, qarşılıqlı investisiyalar, turizmin inkişafı sahələrində birgə layihələrin həyata keçirilməsi, 2024-cü ilədək ticarət həcmünün iki dəfə artırılması, yaxın gələcəkdə əməkdaşlığın prioritet istiqamətlərinin müəyyən edilməsi vəzifələri də daxil olmaqla Strateji Tərəfdaşlığın inkişafında yeni mərhələsinin müəyyən etmişdi. Həmin səfər zamanı Azərbaycanın Ukrayna ərazisində torpaq icarəyə götürərək buğda əkməsi barədə də razılıq əldə olunmuşdu. Ukrayna hökuməti Azərbaycanın bu strateji ərzaq məhsulu ilə təminat baxımından idxaldan asılılığını aradan qaldırmaq üçün ölkəmizə dəstək verməyə razılaşmışdı. Lakin bu planların icrası müharibəyə görə ləngidi. Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin rəsmi statistikasından aydın olur ki, 2019-cu ildə iki ölkə arasında qarşılıqlı ticarətin həcmi 807 milyon 624.91 min dollar (340 milyon 552.64 min dollar Azərbaycanın ixracı, 467 milyon 72.27 min dollar idxalı), 2020-ci ildə 771 milyon 500.50 min dollar (353 milyon 45.37 min dollar ixrac, 418 milyon 455.13 min dollar idxal) təşkil edib, 2021-ci ildə 922 milyon

473.48 min dollara (452 449.32 milyon dollar ixrac, 470 024.16 milyon dollar idxal) yüksəlib. 2022-ci ildə bu göstərici 617 milyon 779.42 min dollara (357 974.81 milyon dollar ixrac, 259 804.61 milyon dollar idxal), 2023-cü ildə 353 milyon 774.57 min dollara (118 645.80 milyon dollar ixrac, 235 128.77 milyon dollar idxal) qədər azalıb. Ötən ildən isə iki ölkə arasında qarşılıqlı ticarətdə artım başlayıb: 459 milyon 619.93 min dollara (177 242.23 milyon dollar, idxal 282 377.70 milyon dollar) qədər. Bu ilin yanvar-mayında ticarət həcmi 200 milyon 718.84 min dollara (82 milyon 670.91 min dollar ixrac, 118 milyon 47.93 min dollar idxal) yüksəlib.

Ukraynanın Ticarət və Sənaye Palatasının prezidenti Gennadi Çijikovun verdiyi məlumata görə, müharibədən əvvəl Azərbaycan Ukraynada ticarət, tikinti, enerji və neft emalı sahələrinə 1 milyard ABŞ dollarından çox sərmayə qoyub, 140-dan çox şirkət açılıb.

SOCAR müharibənin ən ağır vaxtlarında belə Ukrayna ərazisində fəaliyyətini dayandırmayıb, ölkənin kənd təsərrüfatı istehsalçılarına yanacaq təminatına mühüm töhfə verib.

Müharibə dövründə Ukraynaya 42 milyon dollardan yuxarı humanitar yardım çatdıran Azərbaycan Ukraynanın müharibədən sonrakı bərpasında

iştirakda da maraqlıdır. Ötən həftədə İtaliyada Ukraynanın bərpası üçün atılacaq addımların müzakirə olunduğu mühüm konfransda iştirak da Bakının bu niyyətindən xəbər verir. Özü işğal və dağıntılar yaşamış bir ölkənin eyni və daha ağır fəciələrdən keçməkdə olan dost xalqın problemlərinə biganə qalmayacağı aydın görünür.

Gennadi Çijikovun sözlərinə görə, Ukrayna müharibədən sonra ölkənin bərpasında və birgə müəssisələrin yaradılmasında Azərbaycan şirkətlərinin iştirakına ümid edir: "Biz bir neçə sahədə əməkdaşlığa çox ümid edirik. Ümumiyyətlə, enerji, kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı, eczacılıq, maşınqayırma və informasiya texnologiyaları sahələrinə maraq var. Düşünürəm ki, bu, perspektivləri haqqında məmnunluqla danışa biləcəyimiz, o cümlədən birgə müəssisələri də əhatə edən istiqamətlərdir".

Palata prezidentinin sözlərinə görə, Ukrayna, həmçinin Avropa İttifaqına üzvlüklə bağlı danışıqlar prosesinə başlayıb və Azərbaycan məhsullarının Avropa bazarına çıxışını asanlaşdırmaqla: "Bundan əlavə, Ukrayna öz enerji sistemini dəyişərək desentralizasiya edəcək. "Yaşıl enerji"yə də böyük investisiyalar qoyulacaq. Bunların hamısı hər kəs üçün böyük imkanlardır. Daha bir məqam - Ukrayna yenidən qurulacaq və bunun üçün tikinti materialları tələb olunacaq. Bizdə bunlar var, sadəcə olaraq, avadanlıqlara sərmayə yatıraraq istehsalatı başlamaq lazımdır. Ukraynalılar həmçinin tekstil sənayesini çox sevirlər və biz bu istiqamətdə əməkdaşlıq edə bilərik".

Ukrayna şirkətlərinin Azərbaycanda aktiv fəaliyyətinə gəlincə, G.Çijikov eczacılıq sahəsində əməkdaşlıqda maraqlı olduqlarını qeyd edib: "Düşünürəm ki, bizim böyük perspektivlərimiz var. Eyni zamanda Ukraynada aqrar sənaye də inkişaf edib. Bu, seleksiya, baytarlıq, yeni texnologiyaya malik olduğumuz sahələrdir. Biz birgə müəssisə vasitəsilə burada daha keyfiyyətli seleksiya materialı yarada bilərik. Biz həqiqətən istəyirik ki, əlaqələrimiz daha da intensiv şəkildə inkişaf etsin və məhz buna görə buradayıq". (Report)

Azərbaycan hazırda alternativ enerji istehsalı güclərini kəskin artırılması, Avropaya yaşıl enerjinin, o cümlədən Qara dənizin dibi ilə çəkiləcək kabel-lə elektrik enerjisinin ixracı kimi böyük layihələrin icrasına başlayıb. Bu layihələr yaxın gələcəkdə ölkədə enerji istehsalına yönəldilən xeyli qaz həcmlərinin sərbəstləşməsinə imkan yaradacaq. Eyni zamanda qaz hasilatının artırılması üçün də işlər davam etdirilir. Bütün bunlar Azərbaycanın Ukraynanın qaz təminatında iştirakına da imkan yaradacaq.

Digər bir məsələ Ukraynanın müdafiə sahəsində dron texnologiyalarını ən yüksək səviyyəyə çatdırması fonunda bədnüyyət qonşuların təzyiqləri ilə üzləşən Azərbaycanın bu təcrübədən faydalanması imkanındır. Kiyevin bu sahədə Bakıdan öz dəstəyini əsirgəməyəcəyi aydın məsələdir.

□ **Dünya SAKIT, "Yeni Müsavat"**

Ukraynanın kəşfiyyat polkovniki İvan Voroniçin Kiyevdə qətlə yetirilməsində azərbaycanlı ər-arvadın iştirak etdiyi bildirilir. Axar.az xatırladır ki, Xaqani Güllalizadə və Nərmin Quliyeva ad-soyadlı azərbaycanlıların Rusiya kəşfiyyatı tərəfindən ələ alındığı və onlara polkovnik Voroniçin qətlinin sifariş verildiyi iddia edilir.

Məlumatla görə, Nərmin Quliyeva 15 may tarixində Moldova ilə sərhəddəki Mayaki-Udobne keçid məntəqəsindən Ukraynaya daxil olub, Xaqani Güllalizadə isə 27 fevral 2025-ci ildə eyni sərhəd məntəqəsindən keçmək istəsə də, onu Ukraynaya buraxmayıblar. İddia edilir ki, o, Ukrayna hüquq-mühafizə orqanlarının bazasında "məfiyaya bağlı şəxs" sayıldığı üçün girişinə qadağa qoyulub. Buna baxmayaraq, Güllalizadənin qanunsuz yollarla Ukrayna ərazisinə daxil olduğu vurğulanır.

"İstintaq materiallarına əsasən, onlara əvvəlcə Ukrayna Təhlükəsizlik Xidmətinin əməkdaşını izləmək, onun gündəlik marşrutu və həyat tərzi barədə məlumat toplamaq tapşırılıb. Daha sonra kuratorları onlara səsboğucu ilə təchiz olunmuş tapançanın gizlədildiyi yerin koordinatlarını verib.

Cinayətdən sonra killerlər gizlənməyə cəhd etsələr də, Ukrayna Təhlükəsizlik Xidmətinin və Ukrayna Milli Polisinin birgə fəaliyyəti nəticəsində onların yeri müəyyən olunub. 13

iyul səhəri keçirilən xüsusi əməliyyat zamanı killerlər silahlı müqavimət göstərirlər və həmin an zərərsizləşdiriliblər", - məlumatda bildirilir.

Həmçinin qeyd edilib ki, əməliyyata Ukrayna Təhlükəsizlik Xidmətinin rəhbəri, general-leytenant Vasili Malyuk şəxsən rəhbərlik edib.

Voroniçin Rusiyanın hədəfinə düşməsinin əsas səbəbinin isə Rusiya aerodromlarına hücum və strateji aviadaşıyıcılar da daxil olmaqla, 41 rus hərbi təyyarəsinin sıradan çıxarılması səbəb olub. Bildirilir ki, əməliyyatın əsas qurucularından biri də Voroniç olub.

Bütün bu informasiyalar və qətlə gətirilən şəxslərin zərərsizləşdirilməsinə aid fotolar bezi açıq suallar doğurur:

1. Voroniç Rusiyanın dərini

Ukraynada öldürülən Xaqani və Nərmin işində yeni müəmma

liklərində həyata keçirilən məşhur dron əməliyyatının müəlliflərindən sayılır, ancaq bundan əvvəl onun adı heç vaxt əsas şəxs olaraq çəkilməyib. Rusiya niyə məhz onu sifariş edib?

2. Voroniç xüsusilə önəmli şəxs olubsa, döyüş hazırlığı keçdikləri haqda heç bir məlumat olmayan azərbaycanlı ər-arvad ona necə yaxınlaşa

bilib?

3. Ukrayna kəşfiyyatının yüksək çinli zabiti və böyük əməliyyatın əsas açar şəxsi olaraq Voroniç qorunmayıbmı? Bu, mühüm əməliyyatlarda iştirak edən kəşfiyyat zabiti iki azərbaycanlı diletantdan özünü qoruyur da bilməyib?

4. Azərbaycanlı ər-arvad mart ayında ölkəyə daxil olub,

iyula qədər harada yaşayıblar və onların rus kəşfiyyatı ilə əlaqəsi necə qurulub?

5. Rus kəşfiyyatı "səsboğucusu olan tapançanın" yerini onlara veribse, demək, ər-arvad silahsız olub və yalnız bir tapançası olub. Qətl törədənə sonra həmin tapançanı öz-ələndəmi saxlayıblar? Niyə "qətl sübutu"ndan can qurtarmayıblar?

6. Yerləri təsbit ediləndən sonra "silahlı müqavimət" göstərirlər. Amma öldürüldüklerini əks etdirən fotoda onların yaxınlığında, əllərində hər hansı silah yoxdur. Əgər yüngül silah - qətləndən sonra atmadıqları ta-

informasiya və foto niyə yoxdur?

8. "Qatillərin yeri təsbit edildikdən sonra" müqavimət göstərirlər. Ancaq yayılan fotoda onların heç də qapalı yerdə olmadığı, zirehli geyim geymədikləri görünür: adi cins, futbol-kada, həm də açıq havada olublar.

9. Qətlə yetirilənlərin təqdim edilən iki fotosuna baxanda, ağ rəngli çiyin çantasının fərqli şəkildə dayandığı görünür, həmçinin yerdəki ağacın da. Bu isə onların öldürülməsindən sonra şəkil çəkilərkən "istintaq ərazisinin" və yaxud "hadisə yerinin" müdaxiləyə

pança olubsa, onun 5-10 gülləsini boşaltmağını gözləyib, "qatilləri" sağ ələ keçirmək və bütün səbəkəni ifşa etmək Ukrayna Təhlükəsizlik Xidmətinin rəhbəri Malyukun rəhbərlik etdiyi əməliyyata yaraşan bir addım olardı. Niyə onlar sağ ələ keçirilməyib?

7. Onların hansı silahlarla müqavimət göstərdiyi haqda

məruz qaldığını göstərir. Niyə bu açıq müdaxilə edilib?

10. Ağziüstə yıxılan Xaqaniden fərqli olaraq, Nərminin hər iki əli görünür - nə əlində, nə də ətrafında silah var. Ən azı Nərmini qətlə yetirməmək mümkün idi? Nərminin sağ ələ keçirilməsi Ukrayna kəşfiyyatı üçün niyə vacib olmasın?

Trampdan Putinə tarixi zərbə - müharibənin taleyi dəyişir

ABŞ Prezidenti son altı ayda söyləri nəticə verməyincə, alternativ varianta əl atmaq məcburiyyətində qaldı

Xəbər verildiyi kimi, ABŞ Prezidenti Donald Tramp iyulun 14-də Rusiya ilə bağlı ciddi bəyanatla çıxış edəcəyinə söz verib. Bu barədə o, "BC News" telekanalına müsahibəsində bildirmişdi.

"Düşünürəm ki, bazar ertəsi Rusiya ilə bağlı böyük bir açıqlama verəcəyəm", - o deyib.

Amerika lideri qarşıdakı bəyanatın məzmunu ilə bağlı hər hansı təfərrüatlar verməkdən imtina edib. "Rusiya ilə bağlı məyus oldum. Önümüzdəki bir neçə həftə ərzində nə olacağını görecəyik", - Tramp əlavə edib.

"Bild" nəşri yazıb ki, Tramp Rusiya ilə bağlı böyük bəyanat hazırlayıb. "Biz son bir neçə ayda Trampı Putinin sülh istəmədiyinə və Ukraynanı bombalamağa davam edəcəyinə inandırmaq üçün bütün mümkün variantları sınadıq. Ümid edirik ki, Tramp, nəhayət, bunu başa düşdü. Rusiya tərəfi ilə aparılan bütün danışıqlar bir şeyi çox aydın göstərdi: Putin real danışıqlarda maraqlı deyil", - Ukrayna hökumətindəki mənbə nəşrə açıqlamasında deyib.

"Bild" habelə Rusiya Silahlı Qüvvələrindəki mənbəyə istinadla Rusiyanın yayın ikinci yarısında Ukraynaya yeni hücum planlaşdırdığı haqda yazıb. "Rusiya yaxın aylarda böyük bir hücum planlaşdırır. Putin beynəlxalq sülh çağırışlarına məhəl

qoymur və Ukrayna şəhərlərinin atəşə tutulmasını gücləndirir", - məlumatda qeyd olunub.

Bəs Trampın 14 iyul qərarı Ukrayna müharibəsinin gedişini dəyişə bilərmi? Rusiyanın hücum planı nəticə verəcəkmi?

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz "Yeni Müsavat"a deyib ki, ABŞ Prezidentinin son 6 ayda rusiyalı həmkarı Vladimir Putini Ukrayna savaşından vaz keçirmək göstərdiyi səylər heç bir nəticə verməyincə, Trampın alternativ variantla əl atmaq məcburiyyəti doğdu: "ABŞ Prezidentinin Rusiyaya qarşı hansı tədbirləri alaçağı bu gün məlum olacaq. Onun yaxın dostu, Respublika-

çılar Partiyasından senator seçilmiş Lindsey Qremin iddiasına görə, ABŞ-ın Rusiyaya qarşı siyasəti iki istiqamətdə aparıla bilər: Rusiyadan mal alan ölkələrə 500 faizlik gömrük rüsumu və Ukraynaya hərbi dəstək. Qeyd edirik ki, Ukraynaya ağır silahların satılacağı Trampın özü tərəfindən də etiraf olunmuşdu. Putinin onu aldatdığını və özünün bundan böyük xəyal qırıqlığına uğradığını bildiren Tramp demişdi ki, Ukraynaya verəcəkləri silahın pulunu NATO-nun Avropa müttəfiqləri ödəyəcək. Açıqı, bu cür silah satışı həqiqətən də ABŞ-ın marağına tamamilə uyğundur. ABŞ-ın silah maqnatları üçün böyük qazanc gətirəcəyi

gözlənilən bu metod, sözsüz ki, Vaşinqtonun imtina edə bilməyəcəyi fərsətlər deməkdir. ABŞ həm silahlarını satıb böyük qazanc əldə edə, həm Rusiyanı zəiflədib özündən asılı vəziyyətə sala, həm də bütün məsuliyyəti Avropanın üzərinə yükləyə bilər. Bununla da daha böyük rus xofu yaradaraq, Avropanı da özünə tabe etdirir. Zənnimcə, Trampın planlaşdırdığı bu planı həyata keçirmək ehtimalı olduqca böyükdür.

Üstəlik, Ukraynanın silahlandırılması iqtisadi baxımdan da heç bir risk daşımır. Prinsipcə, senator Lindsey Qrem də "CBS News"a açıqlamasında bu fakt üzərində xüsusilə dayana-

raq bildirmişdir ki, Ukraynanın trilyonlarla dollarlıq təbii sərvətləri var və bu sərvətlər ABŞ-ın silah istehsalına çəkəcəyi xərcin ən etibarlı təminatıdır. Senatörün fikrincə, Ukraynaya veriləcək silahların digər maliyyə qaynağı "Qərbdə Rusiyanın dondurulmuş milyardlarla dollarlıq aktivləri" ola bilər. Göründüyü kimi, Ukraynanın silahlandırılması ABŞ-a heç bir maddi yük gətirməyəcək. Əksinə, ona ciddi şəkilə pullar qazandıracaq. Senatörün fikrincə, məhz buna görə də, Tramp Ukraynanın silahla təchizatına qərar versə, sözügedən ölkəyə rekord sayda silah axını yaşana bilər.

Açıqını desəm, ABŞ-ın bu ucuz, həm də qazancılı "qəhrəmanlıq"dan imtina edəcəyi inanılmaz görünür. Üstəlik, bu təşəbbüs Trampa çoxdan arzusunda olduğu Nobel mükafatı da qazandıracaqsə, o zaman ABŞ Prezidentindən başqa addım atması gözlənilməz".

Bununla belə, Heydər Oğuz Trampın atacağı bu addımın müharibənin taleyində ciddi dəyişikliklər yaradacağına da inanmır: "Silah maqnatları qana susamış qurdlara bənzərlər. Onlar öz müştərilərinə yetərinə silah satıb savaşın bitməsinə arzulamazlar. Odur ki, böyük pullar qazana biləcəkləri bu savaşın mümkün olduğu qədər uzanmasına çalışacaqlar. Bunun üçün də ya yeni coğrafiyalarda müharibə çıxaraçaqlar, ya da Ukrayna və Rusiya tam tükənənə qədər müharibəni davam etdirmək istəyəcəklər. Rusiya tükənəndən sonra ən yaxşı namizəd Çindir. Çinlə savaşdırmağa isə xeyli könüllü dövlətlər var. Başqa sözlə, ABŞ-ın silah maqnatlarını cibini dolduran bu savaşlar nəinki bitməyəcək, əksinə, yayılma coğrafiyalarını daha da genişləndirəcək".

□ **Elsən MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Krimda partlayış hazırlayan qadın saxlanılıb

Rusiyanın Federal Təhlükəsizlik Xidməti (FTX) 9 may -qələbə günü ərəfəsində Rusiya Müdafiə Nazirliyinin zabiti qarşı partlayış hazırladığı iddia edilən 25 yaşlı Krim sakininin saxlanılması barədə məlumat yayıb.

Musavat.com Rusiya mediasına istinadla xəbər verir ki, FTX-nin İctimai əlaqələr mərkəzinin məlumatına görə, Krimdə saxlanılan qadın 2000-ci il təvəllüdüldür və o, Rusiyanın, həm də Ukraynanın vətəndaşıdır. Daha dəqiqi, Rusiya Krim işğal edəndən sonra bu qadına da RF vətəndaşlığı verilib. Xüsusi xidmət iddia edir ki, qız 2025-ci ilin mayında, Qələbə bayramından əvvəl rus hərbiçisinin avtomobilini partlatmağa hazırlaşmış.

FTX onun Ukrayna kəşfiyyatı tərəfindən əməkdaşlığa cəlb edildiyini, Müdafiə Nazirliyinin yüksək rütbəli zabiti qarşı terror aktı törətməyə hazırladığını bildirib. Axtarış zamanı onun üzərindən Qərb istehsalı olan partlayıcı qurğunun komponentləri aşkar edilib.

Qadına qarşı terror aktı və dövlətə xəyanət maddələri ilə cinayət işi açılıb. Həmçinin agentliyin məlumatına görə, onun təmasda olduğu ukraynalı kəşfiyyatçılar da müəyyən edilib.

Azərbaycanda hər kəsi dəhşətə gətirən hadisə ilə bağlı istintaq davam edir. Həbsxana şəraitində 12 yaşlı qızın seksual zorakılığa məruz qalması faktı üzrə cinayət işi başlanıb. Artıq azyaşlının müvafiq sığınacağa yerləşdirildiyi, onun psixoloji vəziyyətinin sabitləşdirilməsi üçün reabilitasiya işlərinə start verildiyi bildirilib.

Azərbaycan Uşaqlar Birliyinin sədri Kəmalə Ağazadə məsələ ilə bağlı açıqlamasında bildirib ki, hazırda azyaşlı ilə aidiyyəti qurumlar, mütəxəssislər işləyirlər: "Aidiyyəti bütün dövlət qurumları ilə birlikdə uşaqla ayrıca görüşlər keçirilir. Uşağın da izahatı alınacaq".

Ana niyə danışmır? - cavabsız suallar çoxdur

Hadisə ilə bağlı ictimaiyyətin ən çox cavab axtardığı suallardan biri qurbanın anasının mövqeyidir. İddialara görə, uşaqla birlikdə görüşlərə şərait yaradılmasına məhz ananın vasitəçiliyi ilə imkan verilib. Amma buna baxmayaraq, qadın nə mətbuata, nə də hüquq-mühafizə orqanlarına aydın izahat verməyib. Onun hazırda istintaqla əməkdaşlıq edib-etmədiyi də məlum deyil.

Bəzi mənbələrin bildirdiyinə görə, qadın ictimai qınaqdan və ehtimal edilən hüquqi məsuliyyətdən çəkinərək danışmaqdan imtina edir. Amma ekspertlərin fikrincə, azyaşlının hüquqlarının müdafiəsi və cinayət hadisəsinin tam aydınlaşdırılması üçün ananın ifadəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Cinayət işi üzrə son gedişatla bağlı aidiyyəti qurumlarla əlaqə saxlasaq da, təəssüf

“Uşaqlar qorxduqları üçün belə halları ailədən gizlədirlər”

Psixoloq təcavüzə məruz qalmış azyaşlıların necə müalicə edilməli olduğunu açıqladı

Azad İsayadə

ki, heç bir yeni məlumat əldə edə bilmədik.

Bəs təcavüzə məruz qalmış bu cür uşaqların psixoloji müalicəsi necə aparılmalıdır?

Psixoloq Azad İsayadə “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, seksual təcavüzə məruz qalan uşaqlarla bağlı beynəlxalq səviyyədə qəbul edilmiş xüsusi psixoloji proto-

kol mövcuddur: “Bu sahədə, xüsusən kriminal psixologiya və uşaq psixologiyası üzrə ixtisaslaşmış mütəxəssislər həmin protokol əsasında fəaliyyət göstərirlər. Bu protokolda bir neçə əsas istiqamət nəzərdə tutulub. Əsas məqsəd uşağın yaşadığı travmanı təhlükəsiz psixoloji mühitdə, mərhələli şəkildə danışaraq onun tə-

sirindən azad olmasıdır. Bu zaman uşaqla bəzən valideynin iştirakı ilə, bəzən isə valideynin razılığı ilə təkbaşına görüşlər keçirilir. Uşaq həmin hadisəni bir neçə dəfə danışaraq, onu analiz edir, psixoloji yolla bu yükden azad olmağa çalışır. Çünki belə travmalardan sonra uşaqlarda tez-tez "mən nəse səhv etdim, ona

görmə başıma bu hadisə gəldi" kimi özünü günahlandırma hissləri formalaşır. Bu hissləri aradan qaldırmaq əsas hədəfdir. Uşağın başa düşməsi lazımdır ki, bu vəziyyətdə təqsirkar o deyil və bu, həyatın sonu demək deyil”.

Azad İsayadə vurğulayıb ki, travmanın tamamilə silinməsi mümkün olmasa da, onu adıləşdirmək, yəni uşağın psixikasına ağır zərbə kimi yox, müəyyən yaşlanmış həyat təcürbəsi kimi qəbul etdirmək vacibdir: “Bu böyük bir faciədir, amma uşağın beyində bu hadisəni “həyat davam edir” prinsipi ilə qəbul etməsi üçün psixoloji işlər aparılır. Təbii ki, bu işlər xüsusi hazırlanmış metodikalar əsasında yalnız peşəkar psixoloqlar tərəfindən icra olunmalıdır. Protokolun bütün detalları ictimaiyyətə açıqlana bilməz, lakin valideynlər bilməlidir ki, bu sahədə kifayət qədər səmərəli metod və yanaşmalar mövcuddur.

Həbsxana sisteminə ke-

çirilən görüşlər daim ciddi nəzarət altında olur. Çox təəccüblüdür ki, həbsxanada belə bir hadisə baş verir və nəzarətçilər buna diqqət etmir”.

Azad İsayadə diqqətə çatdırıb ki, Şərq ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda seksual manyaklara Qərb ölkələrindəki qədər tez-tez rast gəlinmir, lakin bu, təhlükənin olmadığı anlamına gəlmir: “Bizim regionda uşaqlar daha çox ailədaxili və tanış mühitdən olan şəxslər tərəfindən zorakılığa məruz qalırlar. Əksər hallarda qurbanla təcavüzkar arasında tanışlıq, qohumluq və ya qonşuluq əlaqələri mövcud olur. Hətta bəzən hadisənin iştirakçılarının hər ikisi də azyaşlı olur. Məsələn, xala, bibi və ya dayı uşaqları arasında belə hallar baş verir”.

Psixoloq valideynləri xüsusilə diqqətli və ehtiyatlı olmağa çağırır: “Valideynlər unutmamalıdır ki, uşaqlar, xüsusilə yeniyetmə yaşında olanlar çox həssas və maksimalist olurlar. Onlara nəzarət, sadəcə, qadağalarla deyil, daha çox dost münasibəti ilə aparılmalıdır. Uşaq valideyni yanında özünü təhlükəsiz və güvənli hiss etməlidir. Bu zaman hər hansı problemin baş verdiyi halda qorxmadan valideyninə danışa bilər. Təəssüf ki, çox zaman uşaqlar ilk növbədə valideynlərindən qorxduqları üçün belə halları gizlədirlər. Valideyn-övlad münasibətləri səmimi və açıq olarsa, uşaq qapalı və travmatik mövzularla bağlı ilk olaraq valideyninə üz tutur”.

□ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”

Bu dondurmalar uzaq olun! - ekspertdən həyəcan təbili

Mütəxəssislərə görə, tək-cə xaricdən gələn deyil, yerli dondurmalarda da saxlanma şəraitinə bəzən əməl edilmir

Yayda dondurma süfrələrin və mağaza vitrinlərinin əvəzolunmaz məhsuluna çevrilir. Sərinlədici və ləzzətli görünən bu məhsulu seçərkən isə çoxları tərkibinə və keyfiyyətinə fikir vermir. Halbuki ekspertlər xəbərdarlıq edir: bazarda həm standartlara uyğun, həm də əksinə, sağlamlıq üçün təhlükə yaradan dondurmalar satılır, istehlakçılar seçim edərkən daha diqqətli olmalıdır.

Azad İstehlakçılar İctimai Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov deyir ki, Azərbaycanda hazırda təxminən 10-a yaxın yerli istehsalçı var və eyni zamanda Rusiya, Belarus, Ukrayna, Türkiyə kimi ölkələrdən də dondurma idxal edilir. Onun sözlərinə görə, dondurma seçərkən ilk növbədə onun süd məhsulu olduğunu unutmaq lazımdır:

“Dondurma süd məhsuludur, qaymaq dadı verməlidir. Amma gələn görək neçə dondurmada bu dadı hiss edə bilirik? Çox vaxt boğazda acılıq qalır. Bu o deməkdir ki, orada süd yağlarının əvəzinə ucuz bitki yağı - marqarin istifadə olunub. Bu, həm standartlara uyğun deyil, həm də sağlamlıq üçün zərərli”.

Ekspert bildirir ki, bazarda tamamilə bitki yağından - xüsusilə də kokos yağından hazırlanan dondurmalar da var. Amma bu hallarda vəziyyət bir qədər fərqlidir: “Kokos yağı ilə hazırlanan dondurma da mövcuddur və bu, əslində beynəlxalq standartlara uyğun istehsal edilir, sə, problem deyil. Amma mə-

sələnin açarı odur ki, bu bərdə istehlakçı məlumatlandırılmalıdır və qablaşdırmada açıq şəkildə qeyd edilməlidir”.

Eyyub Hüseynov xaricdən gətirilən dondurmalarla bağlı daha bir vacib məqama diqqət çəkir. Onun sözlərinə görə, uzaq məsafədən gətirilən məhsullar yol boyu bir neçə dəfə ərimə və yenidən dondurulma riskinə məruz qalır ki, bu da mikrobioloji çirklənməyə səbəb ola bilər: “Əgər dondurmanın qabında əzik, çat, zədələnmə görürsünüzsə, bu, çox vaxt yol qalır. Bu o deməkdir ki, orada süd donunun açılıb-yenidən dondurulduğunu göstərir. Belə dondurma artıq mikroorqanizmlərlə çirklənmiş və sağlamlıq üçün təhlükəli sayılır. Üstəlik, idxal dondurmalar uzun müddət saxlanılır və saxlanma müddətinə xüsusi diqqət edilməlidir”.

Dondurma - həm dadlı, həm də faydalı ola bilər. Amma düzgün seçilmədikdə, sağlamlığınız üçün təhlükə mənbəyinə çevrilir. Ona görə də ekspertlər tövsiyə edir: ehtiyatlı olun, qablaşdırmanı yoxlayın, dadına fikir verin və

mümkün qədər yerli istehsalçılara üstünlük verin.

Qida texnoloqu Asim Vəliyev “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, dondurmalar süd məhsullarına aid olduğu üçün yüksək risk qrupuna aiddir: “Dondurma soyuq qida zəncirinə uyğun saxlanmalıdır. Tək xaricdən gələn deyil, yerli dondurmalar da bəzən saxlanma şəraitinə, temperatura əməl edilmir. Məsələn, işıqlar keçir və dondurma kütləsi ərİYİR, onu sonradan yenidən dondururlar. Belə dondurmaları yedikdə görürük ki, içində buz zərrəcikləri var və görünüşü dəyişib: əzilmiş şəkildə olur, qablaşdırılmasında əzilmiş və cırlmış hissələr olur.

Yaxşı və keyfiyyətli don-

durma almaq istəyirsinizsə, mütləq qiymət amilinə də diqqət etməliyik. Doğrudur, bəzi işbazlar qiymət amilini əsas götürərək, bəzən keyfiyyətsiz məhsulun da qiymətini qaldırırlar. Təbii ki, bu ayrı mövzudur.

Ümumilikdə dondurma seçərkən onun tərkibinə, etiket məlumatlarına baxaraq da müəyyən qənaətə gəlmək olar ki, məhsul təbii xammaldan hazırlanıb, yoxsa məşəyi belli olmayan yağlardan və digər qatılardan istifadə olunub”.

Ekspert deyib ki, açıq şəraitdə satılan dondurmalar xüsusilə risk qrupuna aiddir: “Bu dondurmalar xüsusi soyuducuda saxlanılır, lakin bəzən orada da temperatur norması pozulur. Açıq şəkildə, paketlənməmiş dondur-

maların istehsal və son tarixi göstərilir. Həmçinin tərkibi haqqında da məlumat əldə etmək olmur. Belə dondurmaları ən çox toylarda bizə təqdim edirlər. Biz onları yeyirik, amma hansı şəraitdə saxlanıldığını, sanitariya normalarına əməl edilib-edilmədiyini bilmirik. Bu dondurmalar xüsusi təmizlik qaydalarına uyğun insanlara verilməlidir. Dediym kimi, ani məsuliyyətsizlik zərər etməyə və nəticələnməyə bilər. Məsələn, dondurmanın qaşığı istifadə edilən kimi dərhal təmizlənməlidir. Əgər təmizlənmədən və müəyyən müddət qaldıqdan sonra ikinci dəfə istifadə edilərsə, qalıntılar müəyyən mikroorqanizmlərin yaranmasına səbəb ola bilər. Bu da zərər etmə riskini artırır.

Qablaşdırılmış dondurmalar alıqda isə onun üzərində buz zərrəciklərinin olmamasına önəm verməliyik. Təkturasiya pozulub-pozulmadığına diqqət etməliyik. Seçim üçün bunlar ilkin amildir”.

A.Vəliyev söyləyib ki, keyfiyyətli dondurma qaymaq dadı verməlidir: “Məşəyi belli olmayan və ucuz yağlardan bəzən dondurmaların hazırlanmasında istifadə olunur. Həmin dondurmaları kərə yağından hazırlanmış kimi təqdim edirlər. Qida hiyləsinə dondurmalar da rast gələ bilərik. Məsələn, çox kiçik hərflərlə etiketdə yazılır ki, tərkibində bitki yağı var. Xalqımızın etiket oxuma vərdişi də zəif olduğu üçün bunu görmür və məhsulu alır. Halbuki dondurma hazırlanarkən qaymaqdan, təbii dadlandırıcılardan istifadə olunmalıdır. Saxlanma müddətinə isə xüsusi həssaslıqla yanaşmaq lazımdır”.

Mütəxəssis deyib ki, dondurmanın qiyməti 1 manatdan ucuz olarsa, bu buzlu süd hesab olunur: “Bəzən bir çoxlarımız onu dondurma ilə səhv salırıq. 50-70 qəpik-1 manata əsl dondurma satılır. Bir məhsulun əldə olunması üçün onun maya dəyərini nəzərə almalıyıq. Ən azı 1 manat 50 qəpik və ya 2 manat ödəməliyik ki, normal dondurma dadı verən məhsul ala bilək. 50 qəpiklik dondurmanın nə keyfiyyəti olacaq?!

Dondurmanın yerli və ya xarici istehsal olmasının ciddi əhəmiyyəti yoxdur. Əsas olan onun tərkibi və saxlanma şəraitidir”.

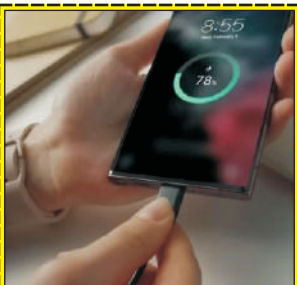
□ **Səhənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Müsavat”

ÜSAVAT

Son səhifə

N 120 (8730) 15 iyul 2025

Yayda telefonu gündüz şarj etmək məsləhət görülmür: mütəxəssisdən tövsiyələr

• stı yay günlərində bir çox istifadəçilər telefonun enerji ilə doldurulması zamanı cihazın həddindən artıq qızması problemi ilə qarşılaşırlar. Bu da qadectin xidmət müddətini əhəmiyyətli dərəcədə azalda və hətta onun sıradan çıxmasına səbəb ola bilər.

Rusiyalı mütəxəssis Aleksandr Nikitin istilər zamanı telefonun necə düzgün şəkildə doldurulmalı olduğunu izah edib. "Əvvəla, telefonun enerji ilə doldurulması prosesi ne düzəliş edilməlidir, çünki bu zaman əhəmiyyətli miqdarda istilik yaranır. Prosesin optimallaşdırılması üçün batareyanın enerji səviyyəsini 20%-dən 80%-ə qədər aralıqda saxlamağa çalışın", - deyə Nikitin bildiri.

Ekspertin sözlərinə görə, telefonu 100%-ə qədər doldurmaq tövsiyə olunmur, çünki bu, cihazın qızmasına səbəb ola bilər. Bununla yanaşı, Aleksandr Nikitin ən yaxşı alternativ kimi gecə saatlarında - səth temperaturunun aşağı düşdüyü vaxtlarda enerji ilə doldurmağı məsləhət görür. O, həmçinin telefon enerjisi ilə doldurularkən qızmanın qarşısını almaq üçün qoruyucu örtüyün (çexol) çıxarılmasını da tövsiyə edib.

İtaliyada kişinin təyyarənin mühərrikinə düşərək ölməsinin görüntüləri yayıldı

• taliyanın Milan şəhərində yerləşən "Malpensa" beynəlxalq hava limanında baş verən dəhşətli hadisənin görüntüləri yayılıb. Həmin vaxt kişi təyyarənin havaya qalxmasına az qalmış naməlum səbəbdən uçuş-enmə zolağına daxil olaraq mühərrikə yaxınlaşıb və nəticədə güclü hava axını onu mühərrikə çəkib. Həmin şəxs hadisə yerində həyatını itirib.

Hadisənin səbəbləri hə- və hava limanı təhlükəsizlikləli araşdırılır. İtaliya polisi xidməti insidentlə bağlı

araşdırma başlayıb. Ölə şəxsin kimliyi və onun uçuş-enmə zolağına necə daxil olduğu barədə rəsmi məlumat verilməyib.

Dərisinin yarısını kəsib götürdülər - xərcəngə görə

Moskvada Blokhin Milli Onkologiya Mərkəzində həkimlər 12 saat davam edən əməliyyatla kişinin bədəninin yarısını dəri xərcəngi səbəbindən çıxarıb. Xəstə 25 ildir əlil arabasında idi. 2024-cü ildə ona bel nahiyyəsini demək olar ki, tam əhatə edən dəri xərcəngi diaqnozu qoyulub. Həkimlər bildirdilər ki, onun həyatını xilas etmək üçün bu əməliyyat yeganə çıxış yolu olub. Rusiyada belə əməliyyatlar çox nadir görülür, dünyada isə təxminən 80 belə hal var. Əməliyyat uğurla başa çatıb və üç həftə sonra xəstə doğma şəhəri Vyazmaya qayıdıb. Həkimlər xərcəngin erkən mərhələdə aşkarlanması üçün müntəzəm testlərdən keçməyi tövsiyə edirlər. Onlar ağciyər xərcəngini flüorografiya, kolon xərcəngini nəcisin immunokimya testi, kişilər üçün prostat vəzi testini, qadınlar üçün isə onkositologiya və mammoqrafiya müayinələrini məsləhət görürlər.

İki nəfər termosə görə kor oldu, minlərlə məhsul geri çağırılır - ABŞ-da inanılmaz hadisə

ABŞ-ın pərakəndə satış nəhəngi "Walmart" təxminən 850 min paslanmayan poladdan hazırlanmış termosu təhlükə yaratdığına görə geri çağırır. ABŞ İstehlakçı Məhsulları Təhlükəsizlik Komissiyası (CPSC) bununla bağlı açıqlama yayıb. Bildirilib ki, bu məhsullar ciddi zədə və partlayış riski daşıyır. Artıq iki nəfər bu termoslara görə görmə qabiliyyətini itirdiyi məlum olub.

"Walmart" mağazalarında satılan "Ozark Trail 64 oz" termosunun qapaqları açılarkən istifadəçinin üzünə sıçrayır, bu isə ciddi travmaya səbəb olur. İndiyədək üç nəfər bu səbəbdən xəsarət aldığı bildirilib, onlardan ikisi tamamilə kor olub. Şirkət sözügedən termoslardan istifadə edən istehlakçılara məhsulu dərhal istifadə etməyi dayandırmağı və tam ödənişlə geri qaytarmaq üçün müraciət etməyi tövsiyə edir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Döş qəfəsindən çıxarılan insan ürəyi qısa müddət döyünə bilər. Çünki onun özünün xüsusi elektrik sistemi var və ətraf mühitdən elektrik ala bilər.
- * Mədə turşusu o qədər güclüdür ki, bədən hər 3-4 günə tamamilə yeni selikli qışa yara bilər.
- * İnsan burnu 50 min qoxunu ayırıb yadda saxlaya bilər.
- * İnsan saatda 160 km sürətlə asqırır. Bəlkə də daha çox.
- * Qan damarlarının ümumi uzunluğu 96 min kilometrdir. Bu da ekvator xəttini iki dəfədən artıq fırlanmağa bərabərdir.
- * İnsan bədəni gündə yük maşınının 32 km məsafə qət edə biləcəyi qədər enerji istehsal edir.
- * İnsan gözü o qədər həssasdır ki, aydın gecədə səmaya baxsa Andromeda görmək olar. Yeni gözələr bizə ən yaxın və 2,5 milyon işıq ili uzaqda yerləşən qalaktikada zəif rəngli ləkələri ayırd edə bilər.
- * İnsan xoruldayan zaman 80 destibel gücündə səs çıxarır. 85 destibeldən yuxarı səs insan sağlamlığı üçün təhlükəlidir.

Alim pişik yeni virus kəşf etdi

2023-ci ildə ilk "virusoloji tapıntı" ilə artıq elmi dairələrdə məşhurlaşan Pepper adlı pişik yenidən dünya elmi ictimaiyyətinin diqqət mərkəzinə düşüb. Onun son ov qanımətisi - Everqleyds qorugundan olan ölü qısaquyruq yereşən alimlərə potensial olaraq insan üçün təhlükəli olan və əvvəllər məlum olmayan ortoreovirusun ştamını müəyyən etmələrinə imkan verib. Tədqiqatın nəticələri nüfuzlu elmi nəşr olan "Microbiology Resource Announcements" (MRA) jurnalında dərc edilib. Florida Universitetinin viroloqu və Pepperin sahibi olan professor Con Ledniki pişiyin gətirdiyi cəsədi zoonoz infeksiyaların (növlərarası maneəni aşan virusların) öyrənilməsi üzrə elmi proqramı çərçivəsində tədqiq edib. Yereşənin toxumalarının analizi gözənilməz kəşfə çıxarır: alimlər "Gainesville shrew mammalian orthoreovirus type 3 strain UF-1" rəsmi adını alan yeni virus aşkar ediblər.

"Bu, ev heyvanının elmə real töhfə verdiyi heyretamiz bir haldır. Pepper artıq ikinci dəfədir ki, bizə məlum patogeni aşkar etməyə kömək edir", - deyə professor Ledniki elmi jurnala müsahibəsində bildirib. Hərçənd aşkar edilmiş virus hələlik epidemioloqlarda ciddi narahatlıq doğurmur, mütəxəssislər bu cür tapıntıların diqqətlə monitorinqinin vacibliyini vurğulayırlar.

Tarix ortoreovirusların uşaqlarda meninjit, ensefalit və mədə-bağırsaq sisteminin ciddi pozuntuları da daxil olmaqla ağır xəstəliklərə səbəb olduğu nümunələri tanıyır. Uzun müddət bu viruslar insan üçün nisbətən təhlükəsiz hesab edilirdi, lakin müasir tədqiqatlar bu fikrə yenidən baxmağa məcbur edir.

"Xüsusi narahatlıq doğuran ortoreovirusların genetik rekombinasiyaya qabiliyyətidir. Bir hüceyrəyə düşdükdə, müxtəlif ştamlar qrip virusunun mutasiyalarına bənzər mexanizm üzrə genetik material mübadiləsi edə bilər, bu da gözənilməz xüsusiyyətlərə malik tamamilə yeni variantlar yaradır. Bu, onların epidemik potensialını əhəmiyyətli dərəcədə artırır", - deyə professor Ledniki izah edir.

Yaxın zamanlarda tədqiqatçılar yeni virusun insanlar və heyvanlar üçün potensial təhlükəsini müəyyən etmək üçün əlavə eksperimentlər aparmağı planlaşdırırlar. Onlar həmçinin virusun Everqleyds yereşənlərinin populyasiyasında yayılma dərəcəsini öyrənmək niyyətindədirlər.

Pepperin özünə gəlincə, dördəyaxlı "elmi əməkdaş" özünü əla hiss edir və sahibinin sözlərinə görə, alimlərin sevincinə və yerli kiçik gəmiricilərin müəyyən narahatlığına səbəb olan bioloji nümunələrin toplanması üzrə "çöl işi"ni" davam etdirir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAVI: 1.500